

Tre ansatte i integreringsprosjektet Ny sjanse om sine opplevelser av deres roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess

Et studie basert på en kvalitativ forskningsmetode, inspirert av en fenomenologisk tilnærming om de ansattes opplevelser av sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess, hva deres roller innebærer og hvilke utfordringer de møter på i deres arbeid med å fremme deltakernes integrering til samfunnet.

Veileder
Eleanor Allgood

Ragnhild Axelsen
Masteroppgave i pedagogikk med fordypning i rådgiving
Pedagogisk institutt
Fakultet for Samfunnsvitenskap og Teknologiledelse
Norges teknisk–naturvitenskapelige universitet
Trondheim, våren 2011

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg med utgangspunkt i integreringsprosjektet Ny sjanse undersøkt tre ansatte sin opplevelse av deres roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Veilederne arbeider tett med deltakerne over en toårig periode, der hver deltaker etter endt deltakelse skal bli kvalifisert til å ta del i arbeidslivet eller ta videre utdanning. Mot disse hovedmålene er det en lang prosess, og det er denne prosessen jeg har fokusert på i min oppgave. Ved en tett oppfølging av hver deltaker i denne perioden, blir veilederne viktige personer i deltakernes tilværelse. Jeg har gjennom intervju av tre veiledere funnet frem til fire hovedkategorier som jeg mener beskriver kjernen i deres opplevelser av deres roller i deltakernes integreringsprosess, og de utfordringer de møter på som følge av å mestre disse komplekse rollene i arbeidet. Jeg har valgt en kvalitativ forskningsmetode inspirert av en fenomenologisk tilnærming, og analysert intervjuene etter prinsipper fra den konstant – komparative metodetilnærmingen. Dette innebærer at jeg har vektlagt den subjektive betydningen av mine funn, og i tillegg synliggjort min subjektive forskerrolle gjennom prosessen.

De fire hovedkategoriene jeg har kommet frem til omhandler; det helhetlige perspektivet, ansvarliggjøring, relasjonskvalitet og tilpassing. Disse kategoriene skal bidra til å belyse dilemma og utfordringer i arbeidet med integrering. Videre skal det belyse hvordan veilederne forstår sin rolle i denne prosessen, noe som innebærer deres forståelse av relasjonen til deltakerne, maktforholdet og elementer de mener er viktig for å fremme deltakernes integrering til samfunnet. Dette har jeg drøftet i sammenheng med teori og egne tolkninger. Jeg har også skrevet en sammenfatting av drøftingen, der jeg har pekt på det jeg har tolket som de viktigste elementene jeg har kommet frem til. Noe av det jeg har kommet frem til er viktigheten av å skape en trygg relasjon for å kunne utfordre deltakerne videre i prosessen. For å skape en slik relasjon gjelder flere grunnprinsipper, som krever mye av veilederen som person. Som avsluttende refleksjon har jeg forsøkt å overføre disse grunnprinsippene til og også gjelde relasjonen mellom innvandrere og samfunnet for øvrig. I denne sammenheng har jeg ikke konkludert med noe, men pekt på det jeg har kommet frem til i drøftingen som er nødvendigheten av å oppleve trygghet før en er i stand til å bli utfordret. Kanskje dette også gjelder innvandrere som kommer til et nytt land, at det å oppleve å bli akseptert og bli møtt med tillit og åpenhet, kan gi den tryggheten en har behov for, for å finne sin plass i en ny tilværelse.

Abstract

The starting point for this masterstudy has been the integration project Ny sjanse, where I have interviewed three coaches about their experience of their role in the participants' integration process. The supervisors work closely with the participants over a two – year period in which each participant, after completion of participation, is eligible to take part in the workforce or further their education. Against these main objectives, it is a long process, and it is this process I have been focused on in my task. By a close monitoring of each participant during this period, the supervisors become important people in the participants lives. Through interviews of three coaches I have found four main categories that I believe describes the essence of their perceptions of their roles in the participants' integration process and the challenges they face as a result of mastering these complex roles in their work. I have chosen a qualitative research method, inspired by a phenomenological approach and analyzed the interviews according to principles of the constant – comparative method approach. This means that I have emphasized the subjective meaning of my findings, and also made clear my subjective role as a researcher through the process.

The four main categories I have found deal with; the holistic perspective, empowerment, relationship quality and assembly. These categories contribute to illustrating the dilemmas and challenges in the work with integration. Further, it sheds light on how the supervisors understand their role in this process, which means their understanding of their relationship with the participants, the power structure and elements they believe are important to promote the participants integration into society. I have discussed this in the context of theory and my own interpretations. I have also written a summary of the discussion, where I have pointed out what I have found to be the main points. One of the things I have come to is the importance of creating a safe relationship in order to further challenge the participants in the process. To create such a relationship, several basic principles are needed, which require a lot of the mentor as a person. As a final reflection, I have tried to transfer these basic principles to apply the relationship between immigrants and the community at large. In this context, I have not concluded anything, but rather pointed out what I have come to in the present discussion; the need to feel safety before one is able to be further challenged. Perhaps this also applies to immigrants who come to a new country, that the experience of being accepted and met with openness can provide the safety one needs to be able to find one's place in a new society.

Forord

Temaet for denne oppgaven valgte jeg på bakgrunn av egen interesse for aktuelle problemstillinger i forhold til integrering. Jeg har ønsket å lære mer om hvordan arbeidet med integrering fungerer, og ble interessert i prosjektet Ny sjanse som har en tett oppfølging av deltakerne over en toårig periode. Nettopp fordi prosjektet har en slik tett oppfølging av deltakerne, og fordi det er en forsøksordning som skal prøve ut metoder og tiltak i arbeidet, ble jeg interessert i hvilke erfaringer og tanker de ansatte i prosjektet har i forhold til deres roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Gjennom intervju av tre veiledere i prosjektet har jeg søkt å finne svar på dette forskningsspørsmålet og kommet med forslag til videre forskning i forhold til dette temaet.

Jeg ønsker å benytte denne muligheten til å takke de som har vært med på å gjøre denne oppgaven mulig. Først og fremst, en stor takk til informantene som lot seg intervju. En oppgave basert på erfaringer, ville ikke vært mulig å gjennomføre uten dere. Jeg vil også takke mine medstudenter som har bidratt med nyttige innspill og støtte gjennom hele perioden forskningsarbeidet har foregått. Det har vært fint å være en del av et faglig og sosialt fellesskap under denne prosessen. Videre vil jeg takke min veileder Eleanor Allgood, som har bidratt med konstruktive tilbakemeldinger og oppmuntring underveis i mitt arbeid. Til slutt vil jeg takke min samboer, som har støttet meg hele veien og stått på ekstra i den siste tiden, slik at jeg har fått tid til å konsentrere meg om oppgaven.

Jeg har funnet denne prosessen spennende og lærerik.

Ragnhild Axelsen

Trondheim 16.05.11

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Abstract	ii
Forord	iii
Innholdsfortegnelse	iv
1. Innledning	1
1.1 Valg av tema og forskningsspørsmål.....	1
1.2 Hensikt med studiet.....	1
1.3 Oppgavens oppbygning.....	2
1.4 Introduksjon av prosjektet og dets formål.....	2
1.4.1 Ny sjanse.....	2
1.5 Definisjoner.....	3
1.5.1 Integrering.....	3
1.5.2 Veiledning.....	4
2. Teori	5
2.1 Begrunnelse for teori.....	5
2.2 Den personsentrerte tilnærmingen.....	6
2.3 Makt i hjelperelasjonen.....	9
2.4 Endringsfokuset rådgiving.....	10
2.5 Det konstruktivistiske perspektivet.....	12
2.5.1 «jeg'et» i den konstruktivistiske tilnærmingen.....	13
3. Metode	15
3.1 Kvalitativ metode.....	15
3.1.2 Fenomenologisk tilnærming.....	15
3.2 Valg av informanter og innsamlingsmetode.....	16
3.3 Analyseprosessen.....	17
3.3.1 Grounded Theory og den konstant – komparative tilnærmingemetoden.....	17
3.4 Forskerrollen og etiske retningslinjer.....	20
3.5 Kvalitetssikring.....	22
4. Presentasjon og drøfting av kategoriene	24
4.1 Oppsummering av mine funn.....	24
4.2 Begrunnelse og forklaring av kategoriene.....	25
4.2.1 Oversikt over kategoriene.....	26
4.3 Presentasjon av kategori 1: Helhetlig perspektiv.....	26
4.3.1 Drøfting av kategori 1: Helhetlig perspektiv.....	30
4.4 Presentasjon av kategori 2: Ansvarliggjøring.....	33

4.4.1 Drøfting av kategori 2: Ansvarliggjøring.....	36
4.5 Presentasjon av kategori 3: Relasjonskvalitet.....	40
4.5.1 Drøfting av kategori 3: Relasjonskvalitet.....	43
4.6 Presentasjon av kategori 4: Tilpassing.....	47
4.6.1 Drøfting av kategori 4: Tilpassing.....	48
5. Avslutning.....	51
5.1 Oppsummering av drøfting.....	51
5.2 Forslag til videre forskning.....	52
5.3 Avsluttende refleksjoner.....	53
Litteraturliste.....	i
Vedlegg.....	i
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	i
Vedlegg 2 Samtykkeerklæring.....	ii
Vedlegg 3: Informasjonsskriv til informantene.....	iii

1. Innledning

1.1 Valg av tema og forskningsspørsmål

Proessen med å finne frem til tema for oppgaven startet semesteret før jeg skulle begynne å skrive. Jeg hadde lyst å skrive rettet mot frittstående prosjekter, der engasjerte folk hadde startet opp for å utrette en forskjell for andre. Jeg ble tipset om prosjektet Ny sjanse, og jeg leste deretter om prosjektet på nettet. Jeg synes prosjektet virket spennende, spesielt i forhold til at det er en forsøksordning der det prøves ut ulike metoder og tiltak. At ikke prosjektet enda var ferdig etablert, men i en prosess der ulike fremgangsmåter og tiltak blir prøvd ut for å fremme deltakernes integrering til samfunnet, fant jeg interessant. Jeg tok kontakt med prosjektlederen, med en forespørsel om å få skrive rettet mot prosjektet. Han var positiv til min henvendelse og ba meg komme innom deres arbeidslokale. I utgangspunktet ville jeg skrive oppgaven rettet mot deltakernes perspektiv, men da jeg ikke fikk nok informanter ble jeg på grunn av tidsbegrensning nødt til å skifte fokus i oppgaven. Jeg skiftet dermed fokuset til veiledernes perspektiv. Selv om jeg måtte skifte forskningsspørsmål til oppgaven, fant jeg ikke dette perspektivet mindre interessant. Integrering er et tema jeg er interessert og engasjert i. Å få en dypere forståelse av hvordan arbeidet med integrering oppleves for de som jobber så tett med deltakerne, som i prosjektet Ny sjanse, så jeg som en spennende oppgave. Forskningsspørsmålet jeg har gått ut fra i oppgaven er som følger:

Hvordan opplever de ansatte i prosjektet Ny sjanse sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess?

Integrering er et meget dagsaktuelt tema. Under har jeg redegjort for bakgrunnen for prosjektet, der jeg også viser til dagens situasjon for å understreke dets aktualitet.

1.2 Hensikt med studiet

En dypere forståelse av deres opplevelser vil kunne peke på ulike utfordringer i arbeidet med integrering, samt hvordan veilederne møter disse utfordringene. I tillegg kan det si noe om hvordan et prosjekt som Ny sjanse, som er en forsøksordning og dermed har mer fleksibilitet i forhold til tilpassing av tiltak og metoder i arbeidet sammenlignet med andre offentlige tjenester, kan tilby noe annet til målgruppen. I denne sammenheng, hva veilederne selv vektlegger som viktig å kunne bidra med. Med dette mener jeg hvilke faktorer de mener er viktig for å kunne møte deltakernes behov. Jeg ønsker i tillegg å synliggjøre forholdet mellom veilederne og deltakerne, kompleksiteten i veiledernes roller i arbeidet og hvordan de forholder seg til maktforholdet i relasjonen. Med deres

roller mener jeg måten de forholder seg til deltakerne på gjennom de ulike fasene deltakerne gjennomgår i integreringsprosessen og hva de opplever som viktig i denne sammenheng for å fremme deltakernes integrering til samfunnet.

1.3 Oppgavens oppbygning

Først har jeg introdusert oppgaven med denne innledningen, sammendrag og forord. Deretter har jeg introdusert prosjektet og dets formål, samt definert relevante begreper for oppgaven. Andre definisjoner er gjort rede for underveis i oppgaven.

Videre er oppgaven delt opp i fire hoveddeler. Først har jeg introdusert teorigrunnlaget og begrunnelsen for de ulike teoretiske perspektivene jeg har valgt til oppgaven (del to). I del tre har jeg gjort rede for hvilke metodiske valg jeg har tatt. I denne delen har jeg synliggjort min forskerrolle, samt analyseprosessen for å finne frem til kategoriene i oppgaven. Jeg har redegjort for kvalitativ metode generelt, samt gått nærmere inn på en fenomenologisk tilnærming. For å vise fremgangsmåten i analyseprosessen har jeg redegjort for den konstant – komparative metoden jeg har tatt utgangspunkt i. Deretter har jeg beskrevet hva som kjennetegner kvalitet i et kvalitativt studie og i denne sammenheng, min måte å sikre dette formålet på.

Deretter følger en oppsummering av mine funn, samt presentasjon av hver hovedkategori med dets underkategorier (del fire). Dette kapitlet er lagt opp slik at hver kategori først beskrives og dokumenteres med sitater fra informantene. Deretter drøftes kategorien i sammenheng med teori, egne tolkninger og refleksjoner. Til sammen er det fire kategorier som jeg har beskrevet og drøftet på denne måten.

I den siste delen av oppgaven (del fem) oppsummeres drøftingen, hvor jeg peker på flere kjernefaktorer som viktige elementer i forhold til forskningsspørsmålet. I tillegg har jeg kommet med forslag til videre forskning. Til slutt har jeg skrevet en avsluttende refleksjon, der jeg har forsøkt å overføre kjernefaktorene til forholdet mellom innvandre og samfunnet for øvrig. Jeg har underveis i oppgaven begrunnet de valg jeg har foretatt.

1.4 Introduksjon av prosjektet og dets formål:

1.4.1 Ny sjanse

Ny sjanse er en forsøksordning som vil kvalifisere innvandrere som ikke har fast tilknytning til arbeidslivet til utdanning og arbeid. Målet er at de skal få en langvarig tilknytning til arbeidslivet og

bli økonomisk selvhjulpne. Som forsøksordning prøves det ut ulike metoder og kvalifiseringstiltak, disse blir jevnlig vurdert og rapportert til Integrerings og mangfoldsdepartementet (fra nå av omtalt som IMDI). Ny sjanse drives i regi av ulike kommuner i samarbeid med IMDI. Målgruppen er innvandrere som har hatt lang botid i Norge og som er uten fast tilknytning til arbeidslivet. Lang botid forstås som botid lengre enn to år i samme kommune (IMDI, 2008).

Målgruppen i kommunen jeg har utført undersøkelsen i, består av en gruppe med ungdom og en med kvinner. Kvinnegruppen er en ny målgruppe for prosjektet. Kvinnegruppen består av hjemmевærende innvandrerkvinner som ikke er avhengig av sosialhjelp, men som blir forsørget av mannen eller andre i familien (IMDI, 2009) Med bakgrunn i at det er kvinner med innvandrerbakgrunn som i dag stiller svakest på det norske arbeidsmarkedet, samt er overrepresentert innen tunge og usikre jobber ønsker IMDI å rette tiltak spesielt mot denne gruppen (imdi.no). Kvinner med ikke – vestlig bakgrunn kommer spesielt dårlig ut i forhold til etablering i arbeidslivet, da kun 47% av denne gruppen er i arbeid. Av den grunn prioriteres denne gruppen over andre innvandrergrupper i tilrettelagte tiltak (IMDI, 2007).

Erfaringer fra prosjektene peker på å fokusere på selve prosessen i startfasen heller enn målet om arbeid og utdanning som viktig for motivasjon til deltakerne. I den forbindelse fokuseres det på andre gevinster deltakerne kan få ut av prosessen de skal gjennom i prosjektet. Dette er blant annet å utvide sitt sosiale nettverk, bli i bedre stand til å hjelpe barna sine med leksene og få nye referanserammer. Prosjektene oppgir at deltakerne selv har uttrykt at det å bli stilt krav til, samt å oppleve en positiv forventning fra andre i prosjektet og de ansatte i seg selv virker motiverende. Videre oppgir prosjektene viktigheten av å vise interesse for deltakernes tidligere erfaringer, mål og drømmer for å motivere de til deltakelse. I denne sammenheng blir det viktig å få deltakerne med på en diskusjon om hvordan Ny sjanse prosjektet kan hjelpe de på vei mot målet. For å unngå frafall og bidra til å opprettholde motivasjon gjennom prosessen oppgir prosjektene at det er viktig å sette mindre og realistiske målsettinger underveis (IMDI, 2009).

1.5 Definisjoner

1.5.1 Integrering

I den norske innvandringspolitikken gjelder prinsippet om integrering (St.meld. Nr 17, ref.i Eriksen, 2001). Jeg har valgt å bruke Eriksen (2001:197) sin definisjon på integrering til min oppgave:

«Integrering er en samfunnsmessig prosess der både etnisk majoritet og minoritet på egne premisser skal kunne delta som fullverdige medlemmer av samfunnet, for eksempel gjennom utdanningssystemet og i arbeidsmarkedet».

Videre understreker Eriksen at integreringsprosessen skal være en gjensidig tilpasningsprosess mellom innvandrere og den øvrige befolkningen, der innvandrere ikke skal trenge å gi avkall på sin egen kultur og identitet for å tilpasse seg i samfunnet. Videre viser han til begrepet innvandrer, som en fellesbetegnelse på personer med utenlandsk bakgrunn.

1.5.2 Veiledning

Jeg har valgt å bruke begrepet veiledning til min oppgave og forholder meg til Tveitens (2008:19) definisjon av begrepet. Hun forklarer veiledning på denne måten:

«Veiledning er en formell, relasjonell og pedagogisk istandsettelsesprosess som har til hensikt at fokuspersonens mestringskompetanse styrkes gjennom en dialog basert på kunnskap og humanistiske verdier».

Dette innebærer at det er snakk om noe som starter og avsluttes (en prosess) hvor veileder har ansvaret for å tilrettelegge for at veisøker bevisstgjøres egne ressurser og blir i stand til å anvende de på hensiktsmessige måter. Veiledningen er formell i betydningen av at den skjer i sammenheng med et arbeidsforhold hvor veilederen er ansatt for å veilede. Kvaliteten på relasjonen påvirker kvaliteten på veiledningen, og veileder har hovedansvaret for å ivareta denne. Veiledningen defineres i tillegg som pedagogisk, da fokuset ligger på å styrke veisøkerens mestringskompetanse. Dette betyr at veisøker innehar en slik kompetanse fra før, men at veiledningen kan bidra til å synliggjøre ens ressurser slik at en blir i bedre stand til å ta de i bruk og handle på bakgrunn av de. Videre er veiledningen basert på dialog. Dialog i generell betydningen er en samtale mellom to eller flere likeverdige personer. I veiledningen sentrerer samtalen på veisøker, for å styrke den enkeltes mestringskompetanse. Dermed forstås dialog på en annen måte i denne sammenheng, hvor fokuset ligger på veisøker og veileder har ansvaret for å tilrettelegge for å utvikle den enkeltes mestringskompetanse. Dialogen er basert på humanistiske verdier som omhandler respekt, ansvar og likeverd. I tillegg er den basert på kunnskap om fokuset for veiledningens formål. (Tveiten, 2008).

Det finnes flere definisjoner på veiledning. Betydningen har sammenheng med i hvilken kontekst det er snakk om (Tveiten, 2008). Jeg har valgt å bruke denne definisjonen på veiledning da jeg mener den dekker de mange aspektene som inngår i et veiledningsforhold. Disse aspektene mener jeg passer bra med det jeg har drøftet i oppgaven, i sammenheng med forholdet mellom veilederne og deltakerne i prosjektet Ny sjanse. Jeg har i min oppgave valgt å bruke begrepet veisøker når jeg refererer til den som søker støtte i teoretisk sammenheng, da jeg mener det passer best med begrepet veileder. Når jeg refererer til prosjektet Ny sjanse har jeg valgt å bruke begrepene veiledere og deltakere, da det er slik målgruppen i prosjektet omtales i IMDIs rapporter.

2. Teori

2.1 Begrunnelse for teori

Jeg har valgt å ha hovedfokus på det eksistensielle – humanistiske perspektivet, med Rogers (1978) og den personsentrerte tilnærmingen til veiledning, da dette perspektivet innebærer grunnholdninger til veiledning som er viktig for å fremme utvikling hos ulike individer. Veilederne i prosjektet Ny sjanse skal være støttespillere for deltakerne i deres integreringsprosess, noe jeg har forstått som å innebære at de må mestre å innta mange ulike roller gjennom en toårig veiledningsperiode. Jeg har videre forstått det slik at de gjennom denne perioden blir viktige personer i den enkeltes liv, da de går gjennom denne prosessen med deltakerne. Å være med et annet menneske i en stor omveltningssprosess gjør at en blir involvert i den enkeltes liv på mange måter, dermed vil relasjonen som veilederne etablerer med deltakerne gjennom denne perioden stå i sentrum for mitt fokus. Rogers personsentrerte tilnærming vektlegger flere aspekter ved hjelperelasjonen, jeg har i mitt studie drøftet disse aspektene i sammenheng med informanternes opplevelser av deres roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. I denne sammenheng har jeg også redegjort for maktaspektet i relasjon mellom veileder og veisøker og i denne forbindelse gjort rede for perspektivet til Allgood og Kvalsund (2003). Maktaspektet har jeg også kommet inn på i det endringsfokuserede rådgivingsperspektivet (Barth, Børtveit & Prescott, 2001) beskrevet nedenfor.

Jeg har valgt å redegjøre for det konstruktivistiske perspektivet på karriereveiledning, da prosjektet Ny sjanse har som hovedmål å veilede deltakerne til å få seg et arbeid eller ta utdanning etter endt deltakelse i prosjektet. Likevel er prosessen mot dette hovedmålet svært viktig, da flere hindringer som språkvansker, store omsorgsoppgaver i hjemmet og psykiske eller fysiske problemer kan legge begrensninger på den enkeltes motivasjon og progresjon i løpet av deltakelsen i prosjektet. Det konstruktivistiske perspektivet vektlegger å forstå individet i sin kontekst, og fokuserer på å se hele personen i prosessen mot å velge en retning. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i den konstruktivistiske forståelsen av «jag'et» i mitt forskningsprosjektet. Dette fordi «jag – konseptet» innenfor den konstruktivistiske tilnærmingen til veiledning innebærer et helhetlig perspektiv på individet, hvor alt som har betydning for individets utvikling, og ikke kun et avgrenset område av individets liv, tas i betraktning i veiledningen (Peavy, 2006).

Mine funn tyder på at det helhetlige perspektivet er svært relevant for veilederne i Ny sjanse prosjektet når det gjelder hensyn til hjemmestuasjon, psykisk og fysisk helse og tidligere erfaringer. Ny sjanse prosjektet skal kvalifisere til arbeid eller utdanning etter to år, noe jeg har forstått slik at det innebærer at deltakerne må gjennom en endringsprosess for å nå målene. Mine funn tyder på at det ligger utfordringer knyttet til å veilede for å skape en slik endringsprosess der det er nødvendig.

I denne sammenheng har jeg valgt å gjøre rede for endringsfokuset rådgiving (Barth, et.al., 2001). Dette perspektivet skal bidra til å belyse de utfordringer veilederne i en slik prosess står ovenfor. I min oppgave har jeg overført grunnelementer i dette perspektivet til erfaringer veilederne har gjort seg i forhold til å balansere veiledningen med å støtte og forstå, men samtidig stille krav til fremgang i prosjektet. I tillegg til disse perspektivene har jeg utfylt med andre perspektiver i drøftingdelen av oppgaven. Dette skal bidra til å utdype og nyansere hovedperspektivene i forhold til problemstillingene jeg har drøftet.

2.2 Den personsentrerte tilnærmingen

Grunntanken i den personsentrerte tilnærmingen (Rogers, 1978) er troen på at hvert individ har et driv mot selvaktualisering, at hver enkelt med de rette forutsetninger til stede vil strebe etter å gjøre det meste ut av sine liv med de muligheter man har. Dette innebærer at hver enkelt har ressurser til selvforståelse og endring av holdninger og atferd, disse ressursene vil utløses med de rette betingelser i et hjelpeforhold. Videre mener Rogers at mange aspekter ved den vestlige kultur, som viser seg i blant annet utdanningssystemet, samt de industrielle og militære organisasjoner går i mot denne tankegangen. Gjennom måten disse institusjoner er bygd opp på kan man se et underliggende menneskesyn som forstår individet som ikke i utgangspunktet til å stole på, som må bli veiledet, gis instruksjoner, belønnes, straffes og kontrolleres av de som er klokere og har høyere status. Den personsentrerte tilnærmingen bryter med et slikt menneskesyn, individet forstås som i stand til å ta konstruktive valg å handle i henhold til de, bedømme situasjonen en befinner seg i, både i forhold til ytre omstendigheter og ens indre tilstand.

Rogers (1978) nevner tre spesifikke betingelser i denne sammenheng. I enhver situasjon hvor målet er videre utvikling hos et menneske, viser Rogers til at disse betingelser er relevant. Den første betingelsen handler om genuinitet, ekthet eller kongruens. Med dette menes å være seg selv i relasjonen og unngå å sette opp en profesjonell eller personlig fasade. Å være ekte, betyr å være åpen om de følelser og holdninger han eller henne opplever i øyeblikket. Veileder er ekte når en er seg selv bevisst disse følelsene og tankene fra øyeblikk til øyeblikk. Dette kan vises, eller kommuniseres til veisøker om det passer seg i situasjonen. På denne måten blir det overensstemmelse (eller kongruens) mellom hva som erfares underbevisst, det som er synlig i bevisstheten og det som blir uttrykt til veisøker. Rogers mener at jo mer veileder kan være bevisst på og klarer å uttrykke sine tanker og følelser i øyeblikket, positive eller negative, dess mer til hjelp er hun eller han for veisøker. Ved å ta eierskap over egne tanker og følelser i situasjonen og tillate seg å være fullt og helt seg selv, vil denne friheten smitte over på veisøker. Veileder viser i tillegg på denne måten at det ikke er noe ønske om kontroll over veisøkers respons på måten hun eller han er

på.

Den andre betingelsen Rogers viser til, er å akseptere, eller å bry seg ubetinget om personen. Dette betyr at veileder har en opplevelse av og positivt akseptere veisøker for hva personen uttrykker i øyeblikket. Dette skal gi de beste muligheter for utvikling hos veisøker. Slik kan veisøker få en opplevelse av frihet til å uttrykke hva som helst av følelser eller tanker uten bedømmelse fra veilederen. Ved at veileder klarer å oppleve en følelse av ubetinget omsorg for veisøker, vil det i følge dette perspektivet skape større muligheter for veisøkerens utvikling. Dette betyr ikke at det er mulig for veileder å oppleve en slik ubetinget omsorg hele tiden. En genuin veileder vil tvert i mot oppleve mange ulike følelser, også negative følelser for klienten. Likevel viser Rogers til at det er et faktum at om en slik følelse til en viss grad ikke er tilstede i forholdet, vil veiledningen bli mindre vellykket og dermed har konstruktiv utvikling for veisøker mindre sannsynlighet for å forekomme.

Den tredje betingelsen Rogers understreker er empatisk forståelse. Dette betyr at veilederen er sensitiv til de følelser og personlig mening som blir uttrykt av veisøker og kan kommunisere ut denne forståelsen. Å ha sensitiv empati til veisøkers følelser slik de fremstår for personen i øyeblikket, mener Rogers betyr å konstant ha et ønske om å forstå. Dette sitatet skal bidra til illustrere denne betydningen:

«It is only as I understand the feelings and thoughts which seem so horrible to you, or so weak, or so sentimental, or so bizarre – it is only as I see them as you see them, and accept them and you, that you feel really free to explore all the hidden nooks and frightening crannies of your inner and often buried experience» (Rogers, 1961: 34).

Rogers (1961) viser til hvordan en ved å ha en dyp empatisk forståelse for den andre, der en aksepterer den andre som en unik person med sine personlige verdier, kan åpne for at den andre føler trygghet slik at en tør å utforske sine utfordringer.

En grunnleggende faktor i den personsentrerte tilnærmingen er å oppgi all kontroll over veisøkerens avgjørelser. Tanken bak er at ved å la veisøker ha kontroll over egne avgjørelser og dets utkom kan veisøker få ansvar for sitt eget liv, og dermed bli myndiggjort. Den personsentrerte tilnærmingen har i utgangspunktet full tillit til enkeltindividets evne til å ta konstruktive valg for seg selv, så lenge de rette forutsetningene er til stede. Dette betyr at veileder må være genuin i relasjonen til veisøker, bare slik kan det etableres tillit som er avgjørende for å skape en positiv utviklingsprosess hos veisøker. Med dette menes at veileder må involvere seg i den andres virkelighet med en ekthet som

kan oppdages av veisøker. Slik kan veileder møte veisøker på en måte som skaper et rom der veisøker kan føle seg fri og akseptert. Også å være empatisk innebærer et valg fra veilederens side i forhold til hva en vil rette oppmerksomheten mot, nemlig veisøkerens indre verden slik veisøker oppfatter den. Slik blir makten overført til veisøker. Dette bidrar til at veisøker kan få en klarere oppfattelse av, å opprette større kontroll over sin egen verden og sin atferd (Rogers, 1978).

Rogers (1978) mener at veileder, ved å lytte på en ikke – dømmende måte, vil få frem personens naturlige motivasjon til å ta konstruktive valg for seg selv. Ved å ha en slik holdning, som er fri for trangten etter å kontrollere, vil personen oppleve å få en tillitserklæring som bygger opp under selvtiliten til å mestre sitt eget liv. En slik holdning vil skape en varig effekt på personens opplevelse av å stole på egen dømmekraft i fremtiden (Allgood & Kvalsund, 2003).

Rogers viser til sin lange erfaring som terapeut og mener at endringsprosessen hos veisøker på mange måter avhenger av veilederens holdninger. Det handler om å hjelpe den andre til å hjelpe seg selv (fasilitere) uten å kontrollere (Rogers, 1978). Å fasilitere betyr i denne sammenheng å lytte til veisøker uten å evaluere det som blir sagt (Allgood & Kvalsund, 2003). Når en fasiliteter bidrar en til å legge til rette for en bedre selvforståelse og en utvidet forståelse av sine handlingsmuligheter (Kvalsund, 2006). Hvis veileder derimot prøver å kontrollere, ved å fortelle veileder hva som er best å gjøre, vil det kunne bidra til at veisøker ikke stoler på egen bedømmelseskraft i fremtiden og alltid vil ha behov for å søke etter svar fra andre i lignende situasjoner (Allgod & Kvalsund, 2003). Allgood og Kvalsund (2003) ser på dette som at Rogers (1978) filosofi i den personsentrerte tilnærmingen har ment å skape en varig effekt, slik at individet blir i bedre stand til å ta valg basert på egen dømmekraft i fremtiden.

Rogers peker på noe mellommenneskelig, som gjennom å lytte til hverandre på en måte som er fri for bedømmelse vil skape et fellesskap der ytre forskjeller, som sosiale forskjeller, eller religiøse motsetninger, ikke vil ha betydning. Han mener at en gjennom å være villig til å dele med hverandre av sine erfaringer, vil kunne forstå hverandre gjennom bare det å være mennesker. Rogers (1978:121) uttrykker det slik: « *The only thing in a persons life that makes you different from others is the thought you know about and no one else*».

Rogers (1978) mener at det viktigste man kan gjøre i et hvert forhold er å gi ansvaret og makten til hver person og hver gruppe. Dette mener han gir de beste betingelser for begge parter, da begge er myndiggjort i situasjonen. Der det finnes forskjeller i maktforholdet, må det første steget mot et slikt myndiggjørende forhold tas av «lederen». Dette forutsetter at man har en vilje til å involvere

seg i den andres virkelighet som vil gi grobunn for forståelse. Slik mener han at spenninger som kan legge hindringer for utvikling kan forsvinne og det kan oppstå nye innsikter som gjør en åpen kommunikasjon mulig.

2.3 Makt i hjelperelasjon

Allgood, i Allgood og Kvalsund (2003) understreker betydningen av makt som ligger i relasjonen mellom veileder og veisøker. I et hjelpeforhold vil veileder ut fra sin ekspertise og kunnskap inneha makt som kan anvendes positivt eller negativt i hjelperelasjonen. Hvordan makten er fordelt i relasjonen avhenger av både de personlige og de profesjonelle faktorer som er involvert. Hun mener at det alltid er et individ som handler på bakgrunn av sin profesjon. Individet tar med seg sitt verdisystem, sine holdninger og idealer inn i relasjonen som legger føringer på de handlinger en foretar seg som del av sin profesjon. Macmurray (1961/1991) forklarer hvordan man i relasjon til hverandre også er avhengig av hverandre for å fullføre sine hensikter. Han mener at det alltid er en mulighet for at ens ønske om hjelp ikke vil møte noen respons fra den andre. Slik sett er ens suksess avhengig av den andres motiver og intensjoner. Ut fra dette kan man si at veisøker på mange måter er avhengig av hvordan veilederen som person og profesjonell innehar hensikter og intensjoner som møter veisøkerens behov.

Men den som søker hjelp innehar også makt i relasjonen (Allgood & Kvalsund, 2003). En kan velge å motsette seg råd eller forsøk på påvirkning fra veileder. Veileder kan dele sin kunnskap og ekspertise med veisøker med intensjon om å hjelpe og likevel bli møtt med motstand fra veisøkerens side. Dette kan være positiv bruk av makt fra veilederens side, hvis intensjonen er å bidra til å myndiggjøre veisøkeren til å ta sine egne valg. Veisøkeren kan på denne måten uttrykke at en ikke vil gi fra seg sin makt, som i øyeblikket kan komme fra en indre motivasjon til å opprettholde kontroll over situasjonen en befinner seg i. Dette kan både være positivt og negativt for veisøkerens utvikling. Hvis veisøker motsetter seg veilederens forsøk på å overføre makt ved å dele av sin kunnskap, viser en motstand mot å ta ansvaret for sin egen makt i situasjonen. Dette er en negativ form for motstand da den virker negativt inn på veisøkerens utvikling. Men det kan også være positivt, hvis det leder veisøkeren til å utforske betydningen av motstanden. Dette kan fortelle noe om en selv som kan lede til en større selvforståelse. Hvis veilederen derimot beholder all makten i relasjonen, for eksempel ved å fortelle hva veisøkeren skal gjøre, blir makten fordelt negativt. Hvis veisøkeren motsetter seg veilederens forsøk på å påvirke, kan det være positiv bruk av makt fra veisøkerens side. Det kan bety at veisøker beholder sin egen makt i relasjonen og på denne måten viser at en ikke tillater at veilederen tar over all kontroll i situasjonen. Ved å rådføre veisøker kun i forhold til sitt eget perspektiv på hva som er best for veisøker, mener Allgood i

Allgood og Kvalsund (2003) at veileder har mislyktes i å hjelpe på en passende måte, og at en dermed som konsekvens har utløst motstand hos veisøkeren.

2.4 Endringsfokusert rådgiving

Når veiledningen er endringsfokusert er man som veileder i tillegg til å forstå, opptatt av at det skal skje endring (Barth et.al.,2001). Barth et.al., peker på ulike utfordringer veileder kan møte på i relasjon til veisøker. I denne sammenheng trekkes det frem fire faktorer som er med på å bestemme prosessen mellom veileder og veisøker. Når en veiledningssamtale oppleves som mindre vellykket, har det i følge dette perspektivet ofte sammenheng med at det ligger uklarheter i forhold til en eller flere av disse fire faktorene. Disse faktorene er ikke ment som uavhengige av hverandre, den ene faktoren kan påvirke den andre og visa versa.

Den første faktoren omhandler de rammene som veiledningen foregår i. Dette innebærer hvor samtalen finner sted og de lovbestemmelser som gjelder om konfidensialitet og taushetsplikt. Disse lovbestemmelsene påvirker hva som blir sagt i samtalen og relasjonen mellom veileder og veisøker. Rammebetingelser som innebærer at det settes av tid til en samtale, på et rom som er isolert for forstyrrelser utenfra gir bedre betingelser for at veileder kan møte veisøker med ubetinget respekt og fokus på veisøkers ønsker. Der rammebetingelsene skaper begrensinger for hva veiledningen kan omfatte, som blant annet tid eller ressurser, det vil si hva veilederen kan og ikke kan hjelpe med, har veilederen ansvar for å informere om dette. Ofte kan det ligge en konflikt mellom rammebetingelsene og ønsket om å ha en imøtekommende og forståelsesfull atmosfære. Rammebetingelsene kan i noen tilfeller signalisere det motsatte av dette, da blir det veilederens dilemma å forene disse motsetningene konstruktivt. Dette kan innebære at en samtidig med å ha en varm, imøtekommende og vennlig fremtoning også klarer å drive frem forandring. Med dette menes at veileder må balansere ut fra behov, når det passer å være forståelsesfull og når en også bør utfordre profesjonelt. Profesjonelt utfordrende betyr i denne sammenheng at veileder skal ta i bruk sin ekspertise for å drive veisøker fremover. I endringsfokusert rådgiving betyr dette å bruke aktiv lytting og dialog på en måte som bidrar til å utvide veisøkerens forståelse av nye perspektiver og løsninger. Dette betyr videre at veileder sammen med veisøker skal utforske veisøkerens alternativer. Det innebærer også at veileder må følge veisøkerens perspektiver ved å lytte å utdype veisøkerens tanker, men unngå og fanges inn i veisøkerens følelser med fare for å miste perspektiver som kan drive veisøkeren fremover. Opplever for eksempel veisøkeren forvirring og rådløshet, må veilederen styre samtalen inn mot nye perspektiver og løsninger.

Barth et.al., trekker frem det profesjonelle forholdet i sammenheng med at veiledningen skal være noe annet enn vennskapelig støtte og råd. Dette er en relasjon som veisøker ikke skal føle et ansvar

for å vedlikeholde på samme måte som en vennsrelasjon. Det er heller ikke et gjensidighetsforhold på samme måte, da fokuset ligger ensidig på veisøker.

Den andre faktoren gjelder klimaet. Dette perspektivet vektlegger atmosfæren som viktig for at veisøker skal få en trykghetsfølelse. Det blir med andre ord viktig å etablere et godt klima i samtalen med veisøker for å etablere trykghet for å snakke om ting som kan være vanskelig. Når veisøker står ovenfor en endringsprosess, understrekes viktigheten av å bli møtt med aksept og respekt fra veilederen, dette gjelder for både gode og svake sider. Usikkerhet forstås som en naturlig del av å gjøre viktige endringer i livet sitt. Usikkerheten innebærer både tvil på om endring er mulig og om man ønsker å endre atferd. På bakgrunn av dette forstås det som viktig at veileder aksepterer denne usikkerheten som en del av veisøkers prosess, for å legge til rette for et klima som muliggjør forandring i veisøkerens liv. Barth et.al., understreker at det er veisøkers rett til å være irrasjonell og preget av motstand mot endringsforsøk av andre. Dette forklares med at det kan være følelsesmessig belastende å snakke om problematisk atferd, dermed er en slik respons naturlig. Videre forstås det som viktig å etablere et klima som tåler følelsesladete reaksjoner. Når veiledningen omhandler personlige områder i livet, bør man som veileder være forberedt på å møte slik respons. Ved å møte slike reaksjoner med respekt, kan et fastlåst eller konfliktfylt forhold i større grad unngås.

Den tredje faktoren gjelder selve relasjonen. Bart et.al., beskriver den ideelle relasjonen mellom veileder og veisøker som å være preget av et ønske om samarbeid i arbeidet mot et felles mål basert på veisøkerens behov. I tillegg spiller veilederens evne til å formidle respekt og aksept inn på veisøkerens opplevelse. Med andre ord kan veilederens formidling av respekt omgjøres av veisøker til selvrespekt. Dette er det samme som Rogers (1978) påpeker i sammenheng med relasjonen mellom veileder og veisøker. Et annet aspekt ved relasjonen er maktforholdet. Barth et.al., understreker betydningen av at en veileder alltid er bevisst på ubalansen i maktforholdet. Dette begrunnes med at det er veileder som kan avgjøre når kontakten skal innledes og avsluttes. Veileder kan også ha tilgang til ulike former for sanksjoner veisøker kan utsettes for hvis en ikke holder seg innenfor de gitte forutsetningene for veiledningsforholdet. I tillegg har veileder ansvaret for å fortolke og dokumentere det som skjer gjennom prosessen i forholdet til veisøker. Frivilligheten i forholdet er også et aspekt ved ubalansen da veileder er der som del av sitt arbeid, mens veisøker er der ut fra behov eller for at en føler det som en nødvendighet. Å ta hensyn til at veisøker befinner seg i en mer sårbar posisjon og at konsekvensene for og ikke lykkes er ulikt for veisøker og veileder, blir viktig i denne sammenheng.

Den siste faktoren handler om roller. En veileder kan innta ulike former for roller i en hjelperelasjon som gjør seg gjeldene i forhold til hos hvem ansvaret ligger. Barth et.al., understreker at det er helt avgjørende at veisøker er en aktiv deltaker i prosessen, og veileder må legge til rette for å skape en prosess som muliggjør samarbeid. Veileder må samtidig tilpasse sin rolle til den enkeltes behov.

2.5 Det konstruktivistiske perspektivet

Peavy (2006) beskriver flere prinsipper i forbindelse med den konstruktivistiske forståelsesramme. For det første finnes det ikke en virkelighet, men flere, det vil si at måten man skaper mening på er individuell og den skapes gjennom samhandling med andre i det miljøet man er en del av. Dette betyr at det konstruktivistiske perspektivet ikke tror på en objektiv og verdifri virkelighet, men forstår den som sosialt konstruert, at den skapes i samhandling med andre.

Gjennom språket skapes det mening, og dette meningsinnholdet kan bidra til å skape og omskape individets opplevelse av ens personlige og sosiale virkeligheter. I veiledningen ligger fokuset på menneskets nåværende opplevelse av livet, i forhold til hva som gir mening for en personlig og hvordan en opplever sin sosiale tilværelse. Den konstruktivistiske tilnærmingen forstår individet i en kontekst, det betyr at individet alltid handler og oppfatter innenfor det sosiale miljøet en er en del av. Kulturen blir forstått som modeller for hvordan man lever.

Veiledningens formål er i følge Peavy (2006) å hjelpe medlemmer av en kultur å velge, konstruere og finne retninger i en kultur. Samtidig er det en prosess til å hjelpe medlemmer av en kultur til å lære å mestre overgangen til, å finne retninger innenfor en ny kultur. Dette innebærer å skape tilfredsstillende sosiale relasjoner og kvalifisere seg til å engasjere seg i aktiviteter som arbeid, utdanning, politikk og fritidsaktiviteter. Disse prinsippene representerer en bakgrunnsfilosofi som den konstruktivistiske tilnærmingen til veiledning arbeider ut fra. Dette har betydning for hvordan man er i møte med individet i en hjelperelasjon. Det konstruktivistiske veiledningsperspektivet vektlegger relasjonen mellom veileder og veisøker, der de forstås som samarbeidspartnere i en felles prosess (Fried, 2001 i Parker & McMahon, 2006). Veilederen forstås som eksperten i prosessen, mens veisøker forstås som eksperten på sitt eget liv. For at denne prosessen skal bli vellykket forutsettes et positivt klima der det er grobunn for læring og åpenhet for erfaringer. For å etablere et slikt klima må veisøker føle at hun eller han betyr noe. Det vektlegges dermed å etablere en relasjon der veisøker føler trygghet samt er åpen for å bli utfordret og føler seg fri til å uttrykke seg å prøve ut nye ideer (Oxenford, 2001 i Parker & McMahon, 2006).

2.5.1 «jeg ' et» i den konstruktivistiske tilnærming

Peavy (2006) har sammenfattet flere konstruktivistiske påstander om «jeg'et». «Jeg'et» forstås som å bli til gjennom de ulike prosjekter man iverksetter, gjennom samhandling med andre mennesker, egne refleksjoner og handlinger. Personlige prosjekter vektlegges dermed innenfor konstruktivistisk veiledning. Videre innebærer en konstruktivistisk forståelse av «jeg'et» at en ikke bare er et resultat av ens egne handlinger og refleksjoner, men skapes også gjennom møte med andre mennesker og deres respons på «jeg'ets» handlinger. De sosiale sammenhengende man involverer seg i er med andre ord med på å forme «jeg'et». Videre forstås «jeg'et» som å naturlig søke etter sammenheng og mening i det man foretar seg. Dette betyr at man ønsker å oppleve sammenheng i tilværelsen, at de ulike aktiviteter man beskjeftiger seg med skal gi en helhetlig mening i sin tilværelse. Helhetlig mening betyr i denne sammenheng at man søker etter en tilværelse som er i balanse, som oppleves meningsfull og fornuftig.

Når man stadig skaper og omskaper sin forståelse av «jeg'et», har de følelsene man opplever i sine relasjoner til andre mennesker en viktig betydning. Den følelsesmessige opplevelsen vektlegges i den konstruktivistiske tilnærmingen og blir forstått som et bindeledd til sosiale relasjoner. Den konstruktivistiske tilnærmingen til veiledning legger i tillegg vekt på endring i menneskets selvforståelse hvis en følelse av hjelpeløshet legger hindringer for de prosjekter man har fremfor seg. Som veileder innenfor denne tilnærmingen ønsker man å styrke «jeg'et», slik at individet kan få en opplevelse av at de oppgaver og prosjekter en har fremfor seg blir et meningsfullt mål.

I forbindelse med individets søken etter helhet og mening, og veiledningen mot å hjelpe individet videre bundet i forståelsen av «jeg'et» som en helhet, trekker jeg inn Hostrup (2002) som skriver ut fra et gestaltperspektiv. I denne sammenheng fokuserer hun på intensjoner, altså ansvarlighet, vilje og valg. Hun mener det er gjennom dette nået og fremtiden skapes. Videre vektlegger hun relasjoner som betydning for hvordan individet definerer seg selv. Man definerer seg i følge henne ut fra de sosiale relasjonene man er en del av. Med dette som bakteppe er målet at veisøker skal få mulighet til å oppleve seg som å være til stede i, og ansvarlig for sitt eget liv her og nå. Veilederen skal ikke presse veisøker til å forholde seg til noe på en bestemt måte, men heller konfrontere med ansvaret for å ta stilling til det veisøker selv anser som vesentlig og uvesentlig, meningsfullt eller meningsløst. På denne måten styrer veilederen veisøker aktivt mot erkjennelse og oppdagelse av mening. Mening blir i denne sammenheng forstått som en helhet av sammenheng mellom egne valg, handlinger, tilstand og livssituasjon.

Parker og McMahon (2006), mener at et skifte fra den tradisjonelle ekspert rollen, som så valg av

arbeid og utdanning separat fra det personlige liv, til å anerkjenne alle aspekter som har betydning for veisøker i prosessen, skaper nye vilkår for relasjon mellom veileder og veisøker. Man beveger seg inn på mer personlige tema som blant annet kjærlighet, relasjoner, barn, helse og personlige verdier. Dette omfatter at veileder og veisøker inngår i en mer intim relasjon, som kan skape ubehag hos begge parter da begge involverer seg og dermed befinner seg i en mer sårbar posisjon enn tidligere.

3. Metode

Jeg har i dette kapittelet redegjort for den metodiske tilnærmingen jeg har valgt å bruke, samt vist hvordan forskningsprosessen har foregått for å komme frem til de endelige kategoriene i oppgaven. Dette skal gi et innblikk i valgene jeg har foretatt gjennom prosessen og mine subjektive overveielser i denne sammenheng.

3.1 Kvalitativ metode

For å få fram informantenes opplevelser av sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess, blir det nødvendig å få en dypere forståelse av deres tanker og erfaringer. Det ble derfor naturlig å velge en kvalitativ forskningsmetode, der dybdeforståelse og betydningen av et sosialt fenomen er det sentrale fokuset (Thagaard, 2009). I kvalitativ forskning er man interessert i å forstå hvordan folk oppfatter deres erfaringer og hvilken mening de tillegger de (Merriam, 2009). I min oppgave skal jeg fokusere på å få frem veiledernes opplevelser, dermed vil deres oppfattelse av de erfaringer de har tilegnet seg gjennom samhandlingen med deltakerne i prosjektet være mitt hovedfokus i oppgaven. De fleste kvalitative metoder har en forståelse av at virkeligheten er sosialt konstruert. Dette innebærer en antakelse om at det ikke finnes en observerbar virkelighet, men flere. Forskeren «finner» derfor ikke kunnskap ut fra dette synet, men konstruerer den (Merriam, 2009). Med utgangspunkt i dette har jeg derfor vektlagt min subjektive forskerrolle, der blant annet mine tidligere erfaringer, og faglige bakgrunn har hatt betydning for hva jeg har funnet og vektlagt i forskningen. Det finnes flere tilnærminger innenfor kvalitativ forskning. Jeg har blitt inspirert av den fenomenologiske tilnærmingen i mitt forskningsprosjekt. En slik tilnærming vil søke etter den sentrale meningen som ligger bak en opplevd erfaring (Postholm, 2005).

3.1.2 Fenomenologisk tilnærming

Gjennom en fenomenologisk inspirert tilnærming har jeg søkt etter veiledernes erfaringer og prøvd å komme frem til fellestrekk som kan beskrive deres opplevelser av sine roller i deltakernes integreringsprosess. Creswell (2007) mener at en fenomenologisk tilnærming er best egnet hvis det er viktig å få forståelse av flere individers delte opplevelse av et fenomen for å utvikle en dypere forståelse av fenomenet. En dypere forståelse av veiledernes opplevelser vil kunne gi mer kunnskap om deres utfordringer i arbeidet med integrering, hvordan de opplever sin rolle som veileder og forholdet de har til deltakerne i prosjektet. Jeg har i oppgaven fokusert på fellestrekkene i deres opplevelser, og tatt utgangspunkt i dette i drøftingen. Samtidig har jeg trukket frem enkeltuttalelser i noen tilfeller hvor det har passet inn i en teoretisk sammenheng, men forsøkt og satt de inn i en felles forståelsesramme til slutt.

Fenomenologien har sine røtter til Husserls filosofiske perspektiver. Husserl (1989) beskriver fenomenologien som en metode og en filosofisk holdning. Videre mente han at det ikke finnes noen objektiv gyldighet for sannhet, det er bare subjektiv gyldig sannhet som finnes. Jeg vil i mitt studie fokusere på informantenes subjektive forståelse av fenomenet, samtidig har jeg tilnærmet meg oppgaven med en bevissthet om at min forståelse av deres opplevelser er mine subjektive tolkninger. Fenomenologiens intensjon er å beskrive en erfaring, ikke forklare eller analysere den. Slik vil det bevare fenomenets natur, det får tale for seg selv. Dets underliggende mening og karakteristikk blir så nær fenomenets faktiske natur som mulig (Moustakas, 1994). I mitt studie har jeg gått et skritt videre fra å bare beskrive deres opplevelser, jeg har også tolket det informantene har sagt i sammenheng med teori og mine egne refleksjoner. Jeg vil derfor understreke at jeg har latt meg inspirere av den fenomenologiske tilnærmingen, og ikke brukt den i rendyrket form.

Begrepet «livsverden» er først og fremst knyttet til Husserl og er senere blitt brukt innenfor kvalitativ forskning. Begrepet «livsverden» handler om individers opplevelse av egen hverdag og hvordan en forholder seg til denne (Dalen, 2004). I mitt masterprosjekt og innenfor kvalitative metoder generelt er dette begrepet velegnet, da det beskriver opplevelsesdimensjonen og ikke bare forholdene personer lever under (Dalen, 2004). Da jeg skal få frem veiledernes opplevelse av sin rolle, og ikke bare beskrive deres arbeidsforhold, vil en slik tilnærming være relevant.

3.2 Valg av informanter og innsamlingsmetode

Jeg har valgt intervju som innsamlingsmetode til mitt prosjekt, da denne metoden er best egnet til å fange opp informantenes opplevelser av sine roller som veiledere i integreringsprosessen til deltakerne i Ny sjanse prosjektet. Thagaard (2009) anser intervju som et grunnlag for å få innsikt i informantenes erfaringer, tanker og følelser. Kvale (1997) peker på intervju som innsamlingsmetoden som egner seg best hvis formål er å undersøke hvordan mennesker forstår sin egen verden samt utdype egne perspektiver. Nettopp for å få tak i deres perspektiver anser jeg med bakgrunn i dette intervju som et naturlig valg for mitt studie.

Jeg har valgt å intervju tre veiledere i integreringsprosjektet Ny sjanse. Jeg tok først kontakt med prosjektlederen og fikk av han henvisning til to andre medarbeidere som var interessert i å stille som informanter. Deretter sendte jeg informasjonsskriv (vedlegg 3) og skriv om samtykke (vedlegg 2) gjennom mail til alle tre. Vi avtalte dato for intervju, og samtykkeerklæringen ble underskrevet før intervjuene startet. Det eneste kriteriet for utvalget var at alle arbeider som veiledere i prosjektet og har fulgt opp deltakerne gjennom prosessen. Intervjuene ble gjennomført i deres arbeidslokaler. Vi satt på et rom som lå uforstyrret til. Jeg ville gjennomføre intervjuene i deres lokaler, da jeg

antok at det var best å holde intervjuene på et sted som informantene var kjent med på forhånd. Det var også deres initiativ at jeg skulle komme dit de holdt til.

Jeg har valgt et lite utvalg, da det er en tidskrevende prosess med både gjennomføringen og bearbeidelsen av intervjuene (Dalen, 2004). Da jeg skal fokusere på informantenes opplevelser, vil et lite utvalg være fordelaktig i forhold til at jeg vil få en dypere forståelse for hver enkelts erfaring. I kvalitative utvalg er det en retningslinje om at antall informanter ikke bør være større enn at det muliggjør dybdeanalyser (Thagaard, 2009). Med et større utvalg vil jeg fått mindre tid til hver person, og dermed risikert å miste muligheten til å gå i dybden av vedkommendes opplevelser. Dette kunne resultert i at jeg ikke hadde fått nok grunnlag til å kunne gi gode beskrivelser for å dekke forskningsspørsmålet.

I fenomenologiske studier bør informantene ha vært gjennom en felles erfaring. Dess mer forskjellig informantene er, jo vanskeligere vil det være å finne en felles essens for opplevelsen til alle deltakerne (Cresswell, 2007). I mitt prosjekt har informantene grunnlag for felles erfaringer gjennom sitt arbeid som veiledere i samme integreringsprosjekt. Med henvisning til den konstruktivistiske tradisjon som vektlegger at verden fortolkes subjektivt i forhold til den enkeltes bakgrunn og erfaringer (Cresswell, 2007), var jeg også bevisst på at hver informant ville tolke sine opplevelser som veiledere i prosjektet forskjellig. Jeg ville derfor møte hver enkelt uavhengig av hverandre og stille meg åpen i forhold til den enkeltes beskrivelser. Det betyr at jeg ikke ville lete etter likhetstrekk i forhold til andre informanter i intervjusituasjonen. Å finne likhetstrekk i forhold til deres opplevelser ville jeg fokusere på å gjøre i etterkant av intervjuene.

3.3 Analyseprosessen

3.3.1 Grounded theory og den konstant – komparative tilnæringsmetoden

I analysearbeidet i etterkant av intervjuene, tok jeg utgangspunkt i den konstant – komparative metoden. Denne tilnærmingen til analyse er relatert til Grounded theory, som er en metodisk tilnærming utviklet av Glaser og Strauss tidlig på 1960 – tallet (Strauss, 1987). Tilnærmingen er basert på at teori må baseres på dypere kunnskap om sosiale fenomener og at teori bør utvikles i nær forbindelse med datamaterialet. Dette krever at forskeren er bevisst på seg selv som instrument for utviklingen av teorien og det innebærer at Grounded theory ikke har noen ferdig utarbeidede standardiserte metoder. Derimot understrekes det at hver forsker har sin måte å forske på, og at denne tilnærmingen ikke må forstås som en standard for utvikling av teori. Isteden er tilnærmingen ment som retningslinjer som kan hjelpe forskeren i arbeidet (Strauss, 1987). Nettopp på denne måten har jeg forholdt meg til metoden. Jeg har brukt retningslinjene innenfor denne

tilnæringsmetoden som hjelp for å skape oversikt over datamaterialet og for å finne frem til sentrale faktorer som la grunnlag for kategoriene i oppgaven. Strauss (1987) understreker at den konstant – komparative metoden kan anvendes innenfor alle kvalitative undersøkelser, da det ikke er en spesifikk metode eller teknikk som er tilpasset en spesiell form for innsamlingsmetode eller forskningsstil. Som navnet Grounded theory sier, er ideen bak at teorien utvikles gjennom datamaterialet (Strauss, 1987), og dermed at teorien er basert på datamaterialet som er samlet inn gjennom intervjuene jeg har utført. I mitt studie har jeg tatt utgangspunkt i datamaterialet for utviklingen av de teoretiske perspektivene i oppgaven.

Hovedfokuset i denne tilnærmingen er å organisere de mange ideer som man har opparbeidet seg gjennom analyseringen av datamaterialet. For å gjøre dette fulgte jeg retningslinjene i den konstant – komparative analysemetoden og startet med åpen koding. Dette innebar å studere mine transkripsjoner fra intervjuene nøye. Poenget med dette var å finne kategorier som passet til datamaterialet. I denne fasen gjaldt det å stille seg åpen til ulike betydninger, skrive ned sine umiddelbare tanker for så å modifisere eller slette de i de neste fasene. Utfordringen ble å distansere seg fra datamaterialet slik at kodingen ble mest mulig åpen. Dette betydde at jeg måtte holde tilbake mine forutantakelser å la datamaterialet tale for seg. Bare på denne måten kunne jeg sikre at teorien var grunnnet i datamaterialet (Strauss, 1987). På forhånd hadde jeg gjort meg opp noen tanker, da jeg hadde tatt notater underveis i prosessen og etter hvert intervju. Disse notatene benyttet jeg meg av i analysearbeidet. En kan dermed stille spørsmål rundt om jeg klarte å sikre en fullstendig åpenhet i den første fasen av analysearbeidet. Selv mener jeg at en slik åpenhet ble vanskelig å oppnå fullt ut, da jeg gjennom hele prosessen la meg opp tanker som fikk betydning for hva jeg til slutt kom frem til. I denne sammenheng støtter jeg meg til Steinsholdt og Løvlie, (2004) og deres referanse til Gadamer og den hermenutiske tradisjon. De viser til at Gadamer mente at mennesket naturlig sett er et tolkende vesen, at tolkning er et vilkår for vår eksistens. Dette betyr at en mellom det kjente og ukjente hele tiden tolker ved å sammenligne det nye og ukjente med det man allerede er kjent med på forhånd. På bakgrunn av dette vil jeg si at jeg gjennom den åpne kodingen ønsket å oppdage nye elementer og dermed fulgte jeg retningslinjer fra den konstant – komparative tilnærmingen. Likevel ser jeg i ettertid at de tankene jeg på forhånd hadde opparbeidet meg gjennom intervjuprosessen fikk betydning for det jeg senere kom frem til. For eksempel fikk jeg gjennom intervjuprosessen en forståelse av at alle informantene hadde en felles opplevelse av utfordringen med at deltakerne selv skulle ta initiativ og ansvar for sin egen utvikling. Dette ble en av hovedkategoriene i oppgaven. Samtidig var det ikke før i selve analysearbeidet jeg kom frem til hovedkategorien relasjonskvalitet. Jeg hadde på forhånd noen tanker om at deres forhold til deltakerne var av betydning for oppgaven, men jeg fikk gjennom analysearbeidet satt ord på tankene og kom frem til relevante begreper og en

klarere sammenheng i forhold til dette. Strauss (1987) vektlegger også at det er viktig at forskeren er aktiv i hele prosessen, med å ta notater underveis, før, samtidig og etter intervju samt senere i de neste fasene. Jeg har hatt godt utbytte av notatene og tankene jeg har gjort meg opp underveis i prosessen, noen ting har jeg tatt med og andre ting har jeg endret på til slutt. Likevel har det satt i gang nye tanker som det kanskje ikke ville gjort hvis jeg ikke hadde opparbeidet meg notater underveis.

Aksial koding er en del av den åpne kodingen, som beskrevet ovenfor. I denne fasen er det meningen at man skal finne underkategorier som er relatert til hovedkategoriene jeg kom fram til i den åpne kodefasen (Strauss, 1987). For å finne disse underkategoriene mener Postholm (2010) at man kan stille seg spørsmål om når, hvordan og under hvilke forhold kategoriene forekommer. Jeg fulgte dette rådet, og fant på denne måten frem til underkategorier som skulle stå i forhold til hovedkategoriene. Det ble relevant for meg å se på i hvilken sammenheng temaene kom opp. For eksempel kom begrepet realitetsorientering som regel opp i sammenheng med å ta ansvar for sin egen utvikling hos alle informantene. Dermed ble realitetsorientering en av underkategoriene til hovedkategorien ansvarliggjøring.

Den konstant – komparative analyse tilnærmingen vektlegger også en siste fase i analyseprosessen, kalt den selektive kodefasen. I denne fasen blir analyseringen mer systematisk rettet mot en kjernekategori. Denne kjernekategorien representerer det som er hovedtemaet for hva informantene er opptatt av (Strauss, 1987) og i sammenheng med mitt forskningsspørsmål, hva som representerer essensen i deres opplevelser av sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Jeg har med utgangspunkt i denne tilnærmingen fokusert på å besvare forskningsspørsmålet ved å konstant sammenligne informantenes uttalelser. Slik har jeg funnet frem til flere fellestrekk som jeg har utviklet kategoriene ut fra. Som Dalen (2004) understreker, er ikke fasene i analysen ment som en fast rekkefølge, fasene går i hverandre når man konstant sammenligner i hele prosessen. Dette stemmer fint med min fremgangsmåte, da jeg har brukt tilnærmingen som retningslinjer for å komme frem til de endelige kategoriene. Jeg leste gjennom transkripsjonene flere ganger, og fant frem til tema som ofte gjentok seg hos alle informantene. Slik så jeg ganske tidlig i prosessen det som var felles for informantenes opplevelser. Begrepene jeg kom fram til er for det meste informantenes egne ord, for uten om begrepet relasjonskvalitet, som jeg kom frem til gjennom egen tolkning og teori. I tillegg er begrepet ansvarliggjøring også basert på egen tolkning av informantenes utsagn. I stedet for å utarbeide en kjernekategori, som beskrevet ovenfor, har jeg skrevet en oppsummering av drøftingen som skal vise de mest sentrale aspektene som beskriver informantenes opplevelser av deres roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Jeg har

slik beskrevet de mest sentrale faktorer jeg gjennom drøftingen av kategoriene fant frem til. På denne måten har jeg vektlagt flere kjerne kategorier som betydningsfull for deres opplevelser. Jeg har forsøkt å sammenfatte det som jeg har tolket som en felles kjerne i deres opplevelser, slik den fenomenologiske tilnærmingen, vist til ovenfor, vektlegger.

3.4 Forskerrollen og etiske retningslinjer

Relasjonen mellom forskeren og deltakerne i et intervju avhenger på mange måter av hvilken forskningstradisjon forskeren har som utgangspunkt (Thagaard, 2009). Med utgangspunkt i kvalitativ metode inspirert av en fenomenologisk tilnærming, har jeg hatt et nært samarbeid med informantene, da vi har møttes ansikt til ansikt i intervjusituasjonen. Grad av subjektivitet eller objektivitet kan variere i forhold til hvor synlig forskeren er i teksten, samt avstand eller nærhet mellom forsker og informant i prosessen (Thagaard, 2009). Thagaard (2009) mener at en bør unngå å skape for stor avstand til informantene, da dette kan oppleves som mangel på forståelse av deres situasjon. I mitt studie ble det viktig å oppnå tillit fra informantene for at de skulle være villig til å åpne seg å dele sine erfaringer i intervjuet. For å få til dette, sendte jeg på forhånd ut et informasjonsskriv der jeg redegjorde for hva intervjuet ville omhandle, formålet med studiet og deres rettigheter som informanter. Jeg klargjorde mitt ansvar for å ivareta deres integritet og redegjorde for at all datamaterialet ville bli behandlet konfidensielt. De var på forhånd kjent med at jeg ville bruke båndopptaker til intervjuene, og godkjente dette før vi møttes.

Thagaard mener videre at måten forskeren fremstår på i intervjusituasjonen, har mye å si for å skape tillit. Jeg hadde på forhånd lest litt om faktorer som kan spille inn på intervjuet og prøvde dermed å gå forsiktig frem. Jeg startet for eksempel med nøytrale spørsmål, mest for å få i gang samtalen. I tillegg hadde jeg i tankene at jeg skulle prøve å skape en mest mulig naturlig setting, å få det til å ligne en vanlig samtale. Jeg prøvde også og ikke bli for knyttet til spørsmålene jeg hadde forberedt på forhånd, slik at jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål etterhvert som de kom inn på relevante tema. I følge Kvale (1997) er et utforskende intervju åpent med minimalt struktur, der hovedpoenget er å kunne oppdage nye dimensjoner av emnet som undersøkes. Dette betyr at man kan lære nye sider ved emnet gjennom intervjuprosessen, der samtalene med informantene kan bidra til å utvide og endre forståelsen av emnet. Jeg hadde tatt utgangspunkt i det Thagaard (2009) refererer til som det halvstrukturerte intervjuet. Dette er den vanligste intervjuformen innenfor kvalitativ forskning og innebærer at hovedtemaene til undersøkelsen for det meste er forhåndsbestemt mens rekkefølgen er fleksibel. Kvale (1997) påpeker at en bør forberede intervjuene godt, for bedre intervjuteknikk og planlegging og også for å ha et reflektert syn på emnet og formålet med undersøkelsen fra starten av. Før jeg møtte informantene til intervju hadde jeg gått gjennom intervjuguiden i et prøveintervju med en av mine medstudenter. Dette gjorde jeg

for å sjekke hvordan spørsmålene jeg hadde formulert kunne fungere i intervjusituasjonen. I tillegg ville jeg forberede meg på selve settingen slik at jeg fikk øving i å følge opp tema etterhvert i samtalen, samtidig med å holde fokuset på formålet med undersøkelsen. Dette ga meg en fordel når jeg møtte informantene, da jeg følte meg mer trygg på spørsmålene jeg skulle stille, samt i selve situasjonen.

Jeg hadde på forhånd reflektert rundt spørsmål som skulle bidra til å sikre kvaliteten i studiet. I en fenomenologisk tilnærming må en forsikre seg om at man får frem informantenes opplevelser, dermed er det viktig å være bevisst sin egen påvirkning i situasjonen. Denne tilnærmingen vektlegger forskerens åpenhet for å sikre kvaliteten i studiet (Kvale, 1997). Jeg prøvde på bakgrunn av dette å følge det Kvale refererer til som det utforskende intervjuet, for å sikre at jeg ikke ledet an samtalen med mine forutantakelser. Likevel mener Postholm (2010) at en temaliste kan være et nyttig verktøy for å sikre at man holder fokus på det man ønsker å undersøke. For meg, som en uerfaren forsker, opplevde jeg det som en betryggelse å ha en intervjuguide å følge i intervjusituasjonen. Likevel opplevde jeg at det ble en slags samtale mer enn et intervju, hvor informantene av seg selv kom inn på tema som jeg fulgte opp. Men dette gjorde også at min respons på det de sa ble mindre gjennomtenkt enn det jeg hadde formulert på forhånd. Slik kan jeg ha påvirket retningen på samtalen ubevisst. Dette førte også med seg at elementer jeg ikke hadde tenkt ut på forhånd kom frem, noe som fikk betydning for forskningsarbeidets videre utvikling. Thagaard (2009) peker på at det er viktig å ha noen forkunnskaper om temaet som skal undersøkes, for å være i stand til å stille spørsmål som oppleves relevant for informantene. Jeg hadde på forhånd lest rapporter som omhandlet prosjektet, i tillegg er integrering et tema jeg er engasjert i og dermed har jeg også egne oppfattelser i denne sammenheng. Jeg hadde også forberedt meg ved å lese litteratur om integrering og tidligere forskning på området. Dette fikk betydning for utformingen av intervjuguiden. Jeg prøvde å holde meg nøytral og lot de få svare fritt på spørsmålene jeg stilte uten at jeg brøt inn. Likevel fulgte jeg mer opp temaer som jeg fant mer interessante enn andre i forhold til forskningsspørsmålet, men også av umiddelbar interesse. Slik kan jeg ha påvirket med ulik respons til det de snakket om. Min teoretiske bakgrunn hadde også betydning i denne sammenheng, mange av spørsmålene jeg stilte hadde tilknytning til ulike rådgivingsteorier.

I alle studier som innebærer nær kontakt mellom forsker og informanter får forskeren data som kan knyttes til deltakeren. Alle slike studier har meldeplikt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). NSD er et personvernombud som vurderer prosjekter i forhold til gjeldene forskningsetiske regler (Thagaard, 2009). Jeg hadde på forhånd fått godkjent prosjektet av NSD. Første godkjenning gjaldt problemstilling rettet mot deltakernes perspektiv, jeg sendte senere inn

den nye problemstillingen som omhandlet veiledernes perspektiv. Dette ga ingen endringer for godkjenningen. Ved godkjenning av NSD har jeg forpliktet meg til å følge bestemte forskningsetiske regler. Dette innebærer det jeg har nevnt ovenfor, informert samtykke, konfidensialitet og ansvar for å beskytte deltakerens integritet. Når det gjelder informert samtykke, kan det oppstå dilemma i et kvalitativt studie da forskeren ikke på forhånd vet hvordan oppgaven til slutt vil bli tolket. Det kan for eksempel oppstå problem hvis informantene ikke kjenner seg igjen i teksten når oppgaven er ferdigskrevet (Thagaard, 2009). Jeg har gjennom prosessen vært bevisst på denne problemstillingen, derfor har jeg i teksten understreket at det er mine subjektive tolkninger av det som har blitt sagt. I dette kapitlet redegjør jeg i tillegg for min subjektive forskerrolle, slik at jeg er åpen om hvordan jeg kan ha påvirket resultatene. Dette er også i tråd med det Postholm (2010) refererer til som god forskningsetikk, å dokumentere forskningsprosessen. Thagaard (2009) peker i tillegg på at det kan oppstå dilemma i forhold til påliteligheten i et kvalitativt studie, når det gjelder å beskrive personen slik vedkommende fremstår for meg som forsker, samtidig med å være etisk varsom å skjule personens identitet. Spesielt kan dette være en utfordring i små miljøer, som i mitt studie, der det er sannsynlig at personene kan være indirekte identifiserbare. Jeg har tatt hensyn til denne problemstillingen ved å anonymisere både personene jeg har intervjuet og byen jeg har utført undersøkelsen i.

Kvale (1997) beskriver relasjonen mellom forsker og informant som et asymmetrisk maktforhold. Det er forskeren som definerer situasjonen gjennom å presentere samtaletemaene og styrer intervjuet gjennom spørsmålene som stilles. Dette har vært viktig for meg å være oppmerksom på, samt reflektere over i forkant av undersøkelsen. Jeg har et etisk ansvar ovenfor å ivareta informantens integritet. Dette ansvaret prøvde jeg å formidle ved å vise respekt for informantens grenser å legge opp intervjuet på en god måte. Som nevnt ovenfor, startet jeg intervjuet med mer nøytrale tema før jeg kom inn på spørsmål som var mer personlige i forhold til deres opplevelser. Dette er i samsvar med Thagaard (2009) sine anbefalinger for å sikre en etisk varsomhet. På denne måten kunne jeg lettere lese hvor grensene til informanten gikk. I situasjonen opplevde jeg ingen negativ respons fra informantene som tilsa at jeg overskred noen grenser.

3.5 Kvalitetsikring

I kvalitativ forskning har begrepene validitet og reliabilitet en annen betydning enn i kvantitative studier, som skal vise til statistisk generaliserbare data (Dalen, 2004, Merriam, 2009). Tradisjonen innenfor kvalitativ forskning er annerledes enn den naturvitenskapelige, som nevnt ovenfor, da kunnskapen blir forstått som sosialt konstruert. I kvantitative studier er begrepet reliabilitet knyttet til nøytralitet som forskningsideal (Thagaard, 2009). I et kvalitativt studie der kunnskapen forstås

som konstruert mellom mennesker (Merriam, 2009), og i forskningssammenheng, mellom forsker og informant, vil begrepet få en annen betydning. Av den grunn er det flere innenfor den kvalitative forskningstradisjonen som tar i bruk andre begreper for å redegjøre for kvalitet (Merriam, 2009). Postholm (2005) viser til begrepet pålitelighet i et kvalitativt studie. Dette handler om å synliggjøre sin subjektivitet som forsker i prosessen. I tillegg viser Merriam (2009) til at det er forskjeller også innenfor kvalitative studier, i forhold til kriterier for validitet og reliabilitet. Jeg har i mitt studie vært inspirert av den fenomenologiske tilnærmingen. Kvaliteten i et fenomenologisk studie er knyttet til forskerens evne til å behandle og tolke data. I et fenomenologisk studie er det forskeren selv som er instrumentet som avgjør kvaliteten. Forskerens opptreden i intervjusituasjonen er spesielt viktig for å sikre formålet, nemlig at det er informantens perspektiver som kommer frem. Forskeren må derfor ikke påvirke informanten slik at det kan forstyrre dette formålet (Postholm, 2005). Jeg har ovenfor dokumentert hvilken påvirkning jeg kan ha hatt på resultatet. I tillegg har jeg vektlagt min subjektivitet i de tolkninger jeg har foretatt i teksten, som har sammenheng med studiets validitet. Dette handler om gyldighet i forhold til de tolkningene forskeren har kommet frem til (Thagaard, 2009). Med dette har jeg synliggjort prosessen og de valg jeg har foretatt underveis. Dette skal bidra til å sikre kvaliteten i studiet jeg har gjennomført. En slik redegjørelse kalles av Maxwell (1992, i Dalen, 2004) for deskriptiv validitet.

I forhold til generaliserbarhet i et kvalitativt studie, gjelder også andre prinsipper enn i et kvantitativt studie. Jeg har i mitt studie tatt utgangspunkt i den fenomenologiske tilnærmingen. Innenfor denne tilnærmingen betyr generaliserbarhet at beskrivelsene skal være av slik kvalitet at det kan generaliseres til lignende situasjoner (Postholm, 2005). Med et lite utvalg, der deres subjektive opplevelser er vektlagt, er generaliserbarheten begrenset. Likevel kan beskrivelsene skape en gjenkjennelse for andre i lignende situasjoner. Dette forutsetter at beskrivelsene er fyldige nok, Postholm (2005) viser til dette som naturalistisk generalisering. For denne oppgaven betyr det at beskrivelsene bør være så gode at andre som arbeider som veiledere i andre integreringsprosjekter kan kjenne igjen noen av problemstillingene som er beskrevet.

I slutten av drøftingen har jeg skrevet en avsluttende refleksjon, der jeg har prøvd å overføre problemstillingene jeg har drøftet til et samfunnsnivå. Dette har jeg gjort på bakgrunn av at jeg mener mange av problemstillingene jeg har drøftet også kan være gjeldene for relasjonen mellom innvandrere og samfunnet for øvrig. Jeg har ikke konkludert med noe, men stiller spørsmål rundt ulike faktorer som jeg har tatt opp fra et teoretisk perspektiv og dets mulige betydning for møte mellom mennesker i et større perspektiv. Jeg har forstått dette i sammenheng med begrepet naturalistisk generalisering, som krever at beskrivelsene er såpass fyldige at det kan skape en gjenkjennelse hos andre i lignende situasjoner.

4. Presentasjon og drøfting av kategoriene

4.1 Oppsummering av mine funn

Mine funn ut fra analysen av de tre intervjuer jeg har gjennomført, tyder på at det ligger flere utfordringer i arbeidet som veileder i deltakernes integreringsprosess. Jeg har trukket frem noen tema som alle informantene var inne på i intervjuene. Informantene har ulike roller i arbeidet sitt, og svarene preges derfor i noe grad av dette. Til tross for de ulike rollene de har i prosjektet, har jeg funnet frem til flere kategorier der de har trukket frem like problemstillinger. Disse kategoriene har jeg presentert nedenfor.

Noe av det som gikk igjen i intervjusamtalene var en utfordring i forhold til å opprette og vedlikeholde en balanse mellom å støtte, forstå og stille krav. Ny sjans prosjektet skal ha en varighet på to år, og gjennom de to årene må det skje en progresjon. Jeg vil i denne sammenheng trekke frem et sitat av en av informantene som illustrerer dette godt:

som en kvinne ansatt i IMDI sa ,vi skal ikke jobbe med hjemmевærende kvinner til å bli hjemmевærende kvinner i prosjektet(...)

Både fra sentralt og lokalt hold stilles det krav til veilederne i prosjektet i forhold til å vise til resultater. Formålet er at de skal bli skikket for å delta i arbeidslivet eller ta utdannelse. Det er mange trinn på veien deltakerne må gjennom for å komme til dette hovedmålet, og i denne prosessen er det utfordringen for veilederne finner sted. Å ha forståelse for at deltakerne er i en stor omveltningssprosess, sliter med selvtillit eller har andre problemer på hjemmebane som legger hindringer i veien for progresjonen i prosjektet er noe alle informantene har understreket som viktig. Men samtidig skal de hjelpe til å drive deltakerne fremover mot målet, så det må også stilles krav til fremgang i prosjektet. For å kunne stille krav, må de også være i posisjon til å kunne utfordre deltakerne. Dette har sammenheng med relasjonen de etablerer med hver enkelt. Gjennom intervjuene er viktigheten av å etablere et godt tillitsforhold til hver deltaker vist seg å stå svært sentralt i forhold til å hjelpe deltakerne videre i prosessen. Å vise empati og støtte blir sentrale deler i denne sammenheng. I tillegg er det å engasjere seg i deltakerne, det de er opptatt av, å vise interesse for de som personer en del av å etablere en god relasjon og et godt tillitsforhold. Dette innebærer igjen at veilederne har flere roller å fylle som støttespillere og pådrivere til deltakernes integreringsprosess.

4.2 Begrunnelse og forklaring av kategoriene

Jeg har med utgangspunkt i dette funnet frem til fire hovedkategorier som omfatter flere underkategorier som er med på å forklare å vise sentrale elementer ved hver kategori. De fire hovedkategorier tar utgangspunkt i det jeg har tolket som de mest sentrale tema informantene har snakket om. Dette innebærer det helhetlige perspektivet, som omfatter å mestre en balansegang mellom å støtte, forstå og stille krav. I tillegg inkluderer det arenaryddig, hvor fokuset ligger på å rydde av veien hindringer som står i veien for progresjon i prosjektet. Den siste underkategorien til det helhetlige perspektivet er tett oppfølging. At arbeidsstedet gir en unik mulighet til en tett oppfølging ble understreket som viktig og positivt av alle informantene. Med en slik fleksibilitet ble det trukket frem at forholdene lå til rette for en tett og helhetlig oppfølging av hver enkelt deltaker.

Den neste hovedkategorien har jeg valgt å kalle ansvarliggjøring. Underkategoriene som skal beskrive denne hovedkategorien er realitetsorientering og forventninger. Dette er tema informantene snakket mye om i sammenheng med at deltakerne måtte bli bevisst eget ansvar i utviklingen. Dette har videre sammenheng med den neste hovedkategorien jeg har valgt å kalle relasjonskvalitet. For å komme i posisjon til å utfordre, å stille krav til deltakerne må de på forhånd ha etablert et godt forhold. Dette omfatter underkategoriene tillit, empati, ekthet og hensyn. Alle underkategoriene er med på å beskrive det informantene har trekt frem som viktige elementer for å etablere en god relasjon til deltakerne. Den siste kategorien har jeg valgt å kalle tilpassing. Dette var et gjennomgående tema i alle intervjuene. I forhold til dette stod underkategorien individuelle forskjeller sentralt hos alle informantene. At det i prosjektet er store individuelle forskjeller, ble av alle sett på som positivt samtidig som det ga utfordringer.

I drøftingen av hver kategori har jeg ikke skilt mellom underkategoriene, men i stedet skapt en helhetlig forståelse der datamaterialet, mine tolkninger og teori skal bidra til en beskrivelse som viser en sammenheng mellom de ulike aspektene i hver kategori.

Kategoriene er ikke ment som atskilte tema, de bygger på hverandre og skal bidra til å skape en helhetlig forståelse av informantenes opplevelser av sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Under vises en oversikt over alle kategoriene med dets underkategorier.

4.2.1 Oversikt over kategoriene

1. Helhetlig perspektiv

Arenarydding
Balanse mellom å stille krav, støtte og forstå
Tett oppfølging

2. Ansvarliggjøring

Realitetsorientering
Forventninger

3. Relasjonskvalitet

Tillit
Ekthet
Empati
Hensyn

4. Tilpassing

Individuelle forskjeller

4.3 Presentasjon av kategori 1: Helhetlig perspektiv

Denne hovedkategorien går inn på tre aspekter (underkategorier) som skal bidra til å beskrive å vise flere sider av den. Begrepet arenarydding ble først brukt av informantene selv og betydningen av dette ble videre lagt vekt på som en viktig del av deres arbeid for å hjelpe deltakerne framover i prosessen. Jeg har under samlet noen sitater som beskriver hva informantene legger i dette begrepet, samt hvilke problemstillinger som gjør seg aktuell i denne sammenheng. Det helhetlige perspektivet ble i denne sammenheng snakket om som å rydde av veien hindringer som kan stå i veien for deltakernes progresjon i prosjektet. Når en deltaker har utfordringer på hjemmebane som kan stå i veien for å nå målene i prosjektet, må veilederne ta tak i disse utfordringene å snakke om det med den deltakeren det gjelder. Problemstillingen som ble aktuell i forbindelse med dette var i hvor stor grad veilederne kunne eller burde blande seg inn i deltakernes privatliv. I forhold til dette nevnte informant 1 at hun skulle ønske at mannen kunne blitt mer involvert, for å sikre at deltakeren har støtte hjemmefra. Videre uttrykte hun at dette ikke var en lett oppgave:

Det er ikke lett å komme til en mann å si at du må hjelpe henne, vi kan ikke endre mennene så vi må prøve å finne andre strategier(...)

Informant 3 kom også inn på denne problemstillingen:

Det er en del eksempler på at folk har store utfordringer hjemme, med ektemenn og sønner(...)og det tar mye tid, det tar mye energi fra deltakeren, så det sier seg selv at vedkommende ville ha vært i bedre stand til å skaffe seg en jobb hvis problemet ikke hadde vært der(...)så vi prøver å jobbe bredt, og ikke bare i retning av jobb, det er flere eksempler på at vi bruker mye tid på det.

Informant 1 så også på manglende motivasjon i prosjektet som et resultat av store omsorgsoppgaver i hjemmet som gir de mindre energi, samt at mange sliter med mangel på selvtillit. Da må man forsøke å opparbeide selvtillit for å kunne gå videre. I denne sammenheng fortalte hun at hun bruker seg selv som rollemodell som selv er utlending og har vært gjennom en integreringsprosess. Å vise at endring skjer i det lange løp gjennom små steg, eller «trappetrinn – pedagogikk» som hun kalte det, er et av virkemidlene for å motivere deltakerne. Selv uttrykte hun det slik :

Det er en slags trappetrinn- pedagogikk som viser her begynte for eksempel jeg som renholder, så fant jeg ut at dette ikke var noe for meg(...)men jeg måtte ha penger ikke sant(...)så søkte jeg på skole og gikk videre med utdanning(...)også fikk jeg dårlig karakter en gang i blant, en nedtur(...)ned et trappetrinn(...)så måtte jeg opp igjen og hele veien til jeg stod der med master(...)

Videre ble det understreket at hele perspektivet er i fokus i oppfølgingen av deltakerne, og at det gjennom en toårig prosess må tas hensyn til andre ting som kan stå i veien for progresjon i prosjektet. Informant 1 forklarte dette slik:

Mangel på motivasjon, kanskje det ikke er mangel på motivasjon men andre problemer de sliter med(...)det er viktig å prøve å ta hele perspektivet, å ha kvinnen i sentrum men for å gå videre i programmet, da må vi rydde unna de problemer de sliter med(...)

Informant 2 hadde også fokus på å ta hele perspektivet i møte med deltakerne, i sammenheng med egne holdninger og forståelse av læring og utvikling sa han dette:

Læring er noe som skjer gjennom det livet du lever(...)Du kan ikke løsrive læringen fra det livet du lever.

Videre kom informantene inn på problemstillinger knyttet til å balansere mellom å støtte og forstå samtidig som det må stilles krav til framgang i prosjektet.

I forhold til dette ble det av alle informantene uttrykt at det lå store utfordringer. Det å ta hensyn samtidig med å stille krav, ble av alle nevnt som noe som er utfordrende å få til. Informant 1 uttrykte denne utfordringen slik:

Vi prøver å ta hensyn, men av og til vi synes(...)kanskje vi må begynne å gjøre ting

annerledes(...)fordi vi kan ikke ta hensyn i flere måneder, det må være en progresjon(...)

Informant 3 belyste også denne problemstillingen:

Det å klare å reflektere litt over sånne ting(...)at verden ikke er likedan for dem(...)også må det balanseres opp mot(...)skal du på en måte forsvare, eller(...)synes at det er greit(...)for vi vet jo at til syvende og sist at hvis en person bør endre seg for å få en jobb, så får en mest sannsynlig ikke jobb før han har gjort en eller annen form for endring da så(...)det er en sånn balansegang hele tiden(...)mellom å stille krav, støtte å forstå(...)

Informant 2 uttrykte også utfordringen i forhold til en slik balansegang, han snakket om dette i sammenheng med å støtte, men også konfrontere deltakerne når det ble nødvendig:

Uansett om de lykkes eller ikke lykkes, må jeg støtte de på det som er bra(...)men også konfrontere dem med det som ikke er bra nok.

Informant 1 kom i denne sammenheng med et eksempel der det for hun var tydelig at en av informantene ikke hadde det bra. Deltakeren ville ikke snakke om det, men det var for informant 1 åpenbart at det påvirket deltakeren i forhold til fremgangen i prosjektet. Informant 1 forklarte denne situasjonen slik:

Hun hadde det ikke så bra(...)så da spurte jeg henne om trengte hjelp(..)til å ta en liten pause, eller sykemelde seg, eller snakke om det(...)da sa hun at vi ikke kunne hjelpe henne fordi familien hennes var i hennes hjemland, også ba hun om ferie(...)da ga vi henne anledning til å reise fordi det var sunt for henne(...)

Informant 1 understreket det fine med å jobbe i et prosjekt som Ny sjanse, der du har frihet til å være fleksibel å imøtekomme deltakernes behov. Samtidig understreket hun at det må stilles krav:

Vi sa ja ok, du kan reise(...)men når du kommer tilbake må du komme hit med en gang og følge planen(...)vi sier ja, men stiller krav(...)vi prøver å være så lite byråkratisk som vi kan.

I tillegg la hun vekt på at hun må være klar på hva hun kan hjelpe til med og hva hun ikke kan hjelpe med:

Hva jeg kan gjøre, og hva jeg ikke kan gjøre, veldig viktig å være åpen på det(...)enkelte kvinner kommer med så private ting(...)

Ved at Ny sjanse prosjektet er lagt opp slik at både deltakere og prosjektarbeidere holder til i samme lokale gir det mulighet til en tett og nær oppfølging av deltakerne. Informant 1 snakket om det å være tilstede for deltakerne. Hun vektla at det er viktig å møte deltakerne der de er, å ta hensyn til det som opptar de i hverdagen:

Det som er fint med prosjektet her er at vi er alle lokalisert på samme plass, vi har det åpent slik at de kan komme når som helst. Du må være til stede hele tiden, sånn at de kan ta opp andre temaer som opptar de. Jeg har for tiden en som har ønsket om å bli gravid, og det snakker vi om, for det er viktig for henne, og da er det viktig for meg siden det påvirker hennes progresjon.

Informant 3 snakket også om den tette oppfølgingen de har i prosjektet og hvordan det å være så tett på deltakerne gjør at de blir deres daglige støttespillere.

Siden vi er så tett på dem, så blir det vi som må ta tak i det, det er ikke noen andre som er tettere på dem rett og slett(...)

Informant 1 snakket også om at de jobber for å utvide nettverket til deltakerne. Hun nevnte i denne sammenhengen et prosjekt som ønsker å samarbeide med kvinner på tvers av nasjonaliteter, de lager i stand sosiale sammenkomster der diskusjoner rundt ulike tema som omhandler deres situasjon er en del av formålet:

Jeg som veileder inviterer de med på aktiviteter vi får tilbud om, for eksempel en innvandrerkvinneforening som lager mye sosialt, men også politisk relevante samtaler, de tar sikte på å forbedre innvandrerskvinnens situasjon(...)

Både informant 3 og 2 nevnte nettverksbygging som en del av oppfølgingen i prosjektet. Informant 3 kom inn på å bruke gruppene som motivasjon i prosjektet:

Vi merker jo at mange av dem ikke har mye nettverk(...)i kvinneprojektet så merker vi at det er stort sett mann og familie, også er det hit(...)og før vi på en måte ble en del av livet deres var det stort sett hjem(...)så det er viktig.

Informant 2 snakket også om å bruke gruppene som viktig for motivasjonen.

Jeg tror vi har lyktes fra starten å lage en setting der de liker å komme, selv om de er sliten så har de noe igjen for å komme, om ikke annet fordi de treffer de andre og for pratet(...)og lært litt norsk(...)

Det at de har mulighet til å være fleksibel, ble understreket av alle informantene som positivt.

Informant 1 understreket dette slik:

Vi er ikke byråkrater. Vi er veiledere, prosjektmedarbeidere, så prøver vi å ta hensyn til de fleste problemstillinger de kommer med og så lenge vi kan gjøre de, så gjør vi det. Hovedfokuset er arbeid og utdanning, men vi tar hensyn til andre ting(...)

Videre la hun vekt på at Ny sjanse er annerledes enn andre offentlige tilbud.

Jeg har jobbet på sosialkontoret og det var forferdelig, fordi du følte deg som en bankfunksjonær, du gjorde sånn og sånn, og hvis lederen sa nei(...)ja(...)det er ikke sosialt arbeid(...)jeg synes det å jobbe i dette prosjektet gir deg muligheten til å ha et profesjonelt sosialt arbeid, fordi du anvender det du har lært.

Informant 3 snakket positivt om mulighetene som ligger til rette i et prosjekt som Ny sjanse i forhold til å kunne ha en tett oppfølging av deltakerne.

Vi er ikke en vanlig skole, eller vi er ikke NAV(...)vi har felles arbeidsplass med deltakerne som gjør det mulig med tett oppfølging.

Informant 2 snakket også positivt om Ny sjanse som et prosjekt som har store muligheter til å møte deltakernes ulike behov, ved et tverrfaglig samarbeid med ulike funksjoner.

Kjernen i Ny sjanse er jo nettopp det, samarbeidet mellom prosjektarbeiderne, ulike type funksjoner. Og apparatet rundt står til disposisjon og vi kan ha et tilbud til de folkene som de ikke ville ha fått ellers.

4.3.1 Drøfting av kategori 1: Helhetlig perspektiv

Ut fra dette datamaterialet tolker jeg det å sette grenser for hva rollen som veileder innebærer og ikke innebærer som en av utfordringene i prosjektet. Ved å være så tett på deltakerne i hverdagen, blir det som en av informantene uttrykker, de som blir tettest på dem og dermed de som må ta tak i problemer de sliter med.

Å bevisstgjøre deltakerne på hva de som veiledere kan og ikke kan hjelpe med var en av utfordringene som ble nevnt. Barth et.al., (2001) understreker at det er det viktig at man som veileder kommuniserer ut til veisøker hva man kan hjelpe med og hva man ikke kan hjelpe med. Denne problemstillingen blir relevant når deltakerne har problemer på hjemmebane som legger hindringer for progresjon i prosjektet. Av alle informantene ble det understreket at det er viktig å ta hensyn i slike situasjoner. Samtidig er det ikke alle arena veilederne kan komme inn på. En av informantene nevner at hun må si fra når det er noe hun ikke kan hjelpe med, særlig vanskelig er det hvis deltakerne kommer med veldig privat anliggende problemer. Da blir deres rolle å være støttespillere for deltakeren, å forstå at vedkommende har det vanskelig å legge til rette for de behov som måtte melde seg i en slik situasjon. Her kommer utfordringen å balansere det å vise hensyn og støtte, samtidig med å drive deltakerne fremover i prosessen inn. Slik jeg tolker intervjuene er dette en utfordring som ofte blir aktuell i veiledningsarbeidet.

Mange av sitatene tyder på at det å ta avgjørelser for hvordan man som veileder skal forholde seg ofte kan være vanskelig i situasjoner der deltakerne sliter med andre ting som hindrer deres fremgang i prosjektet. I Barth et.al., beskrives sammenhengen mellom rammebetingelser og veilederes mulighet til å være forståelsesfull og imøtekommende for veisøkeres behov. Hvis det ligger en konflikt mellom ønsket om å ha en atmosfære av støtte og forståelse og rammebetingelsene som legger begrensninger for denne muligheten, må veilederne løse dette på en konstruktiv måte. I prosjektet Ny sjanse er rammebetingelsene lagt til rette for at veilederne skal kunne være fleksibel og imøtekommende for deltakernes behov. Dette ble understreket flere ganger av informantene. Likevel har jeg tolket mine funn til at det ligger en utfordring i forhold til å skulle drive deltakerne fremover mot målet samtidig med å ta hensyn til andre ting som kan sinke prosessen. Ny sjanse prosjektet skal vise til resultater, og det må vises en progresjon i løpet av de to årene deltakelsen foregår. Som en av informantene har uttalt kan det ikke vises grenseløst hensyn, det må også skje en progresjon.

Barth et.al., understreker at det er viktig å vise aksept og respekt for at veisøkeren viser usikkerhet i en endringsprosess. Dette må av veilederne forstås som en naturlig del av veisøkernes endringsprosess. Mine funn tyder på at veilederne har forståelse for at deltakerne er i en omveltningssperiode, da de har understreket betydningen av å støtte og forstå hvordan dette kan oppleves for deltakerne. Barth et.al., mener at en slik støtte er nødvendig for at veisøker skal få trygghet til å utvikle seg. I tillegg understreker Barth et.al., at veilederne samtidig som å vise varme og forståelse også må utfordre profesjonelt for å drive veisøkeren fremover. Dette innebærer å skifte perspektivet hvis deltakeren opplever håpløshet, hvis ikke er det fare for at veileder også blir fanget inn i denne opplevelsen og dermed mister av syne nye perspektiv og løsninger på situasjonen. Det blir dermed en utfordring å vite når man skal vise forståelse og hensyn, og når man profesjonelt skal utfordre for å drive frem forandring. Det vil si å se når deltakeren har behov for støtte og forståelse for at noe er vanskelig og når det er på tide å skifte fokus. Mine funn tyder på at informantene opplever en utfordring i forhold til denne problemstillingen.

Rogers (1978) mener at endringsprosessen hos veisøkeren på mange måter handler om veiledernes holdninger. Når veileder viser aksept for veisøkerens følelser vil dette gjenspeile seg hos veisøker som dermed lettere vil akseptere seg selv. Når veileder klarer å skape en trygg nok relasjon til veisøkeren, ved å uttrykke aksept for det veisøker tenker og føler i øyeblikket, mener Rogers at veisøker vil ta kontroll over seg selv og sin situasjon for så å finne indre driv for videre utvikling. Ut fra dette perspektivet tydes det på at veileder ikke skal legge press på veisøker for å fremprovosere forandring. Jeg tolker dette som at det har med veisøkerens trygghetsfølelse å gjøre

hvis en ikke kommer videre i prosessen.

Rogers (1978) mener at alle mennesker har et naturlig driv til selvaktualisering, og at dette drivet vil aktualiseres når betingelsene er lagt til rette for det. Ut fra dette har jeg tolket at det da blir veilederens oppgave å få fram denne motivasjonen hos veisøkeren ved å skape en solid relasjon som veisøker føler seg trygg i, til å utforske seg selv og sine muligheter. Jeg har også tolket dette som at ansvaret for forandring på mange måter ligger hos veilederen, det blir veilederens jobb å legge til rette for at denne forandringen skal forekomme. Veileder skal legge til rette for at veisøker skal ta over kontrollen og ansvaret for sin egen utvikling. Samtidig har jeg forstått dette som at det er veisøkeren som skal ta steget, og ansvarliggjøres i prosessen. Men det avhenger av at veileder har klart å legge til rette slik at veisøker opplever seg som den ansvarlige for sitt eget liv. Dermed er min tolkning at utfordringen mellom å støtte, forstå samtidig med å stille krav hos Rogers betyr at når man viser støtte og forståelse på en måte som gjør veisøkeren trygg, vil veisøkeren av seg selv motiveres til videre utvikling.

Det konstruktivistiske perspektivet slik det står beskrevet hos Peavy (2006) vektlegger betydningen av å se individet i en helhetlig sammenheng. Dette betyr at individet blir til som en del av en større sammenheng, som innebærer relasjoner til andre, de aktiviteter man er involvert i og egne refleksjoner og handlinger. I intervjuene kom det frem at informantene har mange ulike hensyn å ta i forhold til hver enkelt deltaker. En av informantene understreket at en ikke kan se på læring avgrenset fra det livet en lever. Dette har jeg forstått i nær sammenheng med det konstruktivistiske perspektivet som omhandler at individet må forstås i en helhetlig sammenheng. Videre vektlegger dette perspektivet at individet konstruerer mening gjennom det en til en hver tid er involvert i. Dette inkluderer de prosjekter man involveres i, menneskene man har rundt seg og de reaksjoner man får av andre på det man foretar seg. Videre forstås individet som og alltid være på søken etter helhet, at det man gjør oppleves som meningsfullt i en større sammenheng. Gjennom to år går deltakerne i Ny sjanse gjennom en prosess som skal utvide deres muligheter i det norske samfunnet. Hovedmålene er arbeid og utdanning, men det fokuseres også på andre ting som kan få betydning for den enkeltes integreringsprosess. Som informantene har nevnt, får deltakerne tilbud om andre aktiviteter der de får mulighet til å møte nye mennesker. Jeg har forstått dette i nær sammenheng med det konstruktivistiske perspektivet som understreker betydningen av at noe oppleves som meningsfullt i en større sammenheng. Å ta hele perspektivet i møte med deltakerne har jeg i denne sammenheng forstått som å skape en arena der deltakerne opplever at det de foretar seg i prosjektet er knyttet til en større helhet som gir mening for de personlig, og for sin videre utvikling. Ved å tilby deltakelse i sosiale arena hvor deltakerne kan få mulighet til å engasjere seg i tema som angår deres situasjon,

mener jeg prosjektet gir muligheter for en helhetlig opplevelse av mening gjennom prosessen. Det konstruktivistiske perspektivet ser det som naturlig at mennesker søker etter balanse og stabilitet, og at de aktiviteter man involveres i må være i samsvar med de verdier man har opparbeidet seg i sin konstruksjon av «jag'et». Jeg har tolket dette som at det man involverer seg i må gi mening til den enkeltes verdisystem, hva den enkelte forstår som meningsfullt og ikke. Dette forstår jeg i sammenheng med Hosterup (2002) sin definisjon på mening. Mening oppstår i følge Hosterup når individet opplever en sammenheng mellom egne valg, handlinger, tilstand og livssituasjon.

Den underliggende tanken i det konstruktivistiske perspektivet (Peavy, 2006) har jeg tolket som at hvert individ ikke er en satt personlighet, men at man stadig er i utvikling gjennom det man involverer seg i til daglig. Slik sett forstås individet som i en kontinuerlig utviklingsprosess. Man konstruerer og rekonstruerer sin forståelse av hvem man er gjennom det man foretar seg og de menneskene man har rundt seg. I denne sammenheng har jeg tolket Ny sjanse prosjektet som en arena som skal fremme utvikling, utviklingen til hver enkelt finner sted i denne konteksten. Jeg har tolket mine funn som at informantene vektlegger betydningen av å ta hele perspektivet i møte med deltakerne, og utviklingen forstås i sammenheng med det den enkelte til en hver tid opplever i prosjektet og privat. Ved å ha alt på samme sted og veilederne og deltakerne befinner seg på samme plass gjennom arbeidsdagen, blir en helhetlig oppfølging av hver enkelt mulig. Som en av informantene har uttalt er det de som er tettest på de, og dermed er det de som blir deres daglige støttespillere, slik jeg ser det. Gjennom en så nær oppfølging har jeg forstått veilederne som å være tett på deltakerne gjennom en omveltningssprosess fra å være hjemmeværende til å skulle forberede seg på arbeidslivet.

Det jeg har omtalt som utfordringen mellom å støtte, forstå og stille krav blir i denne sammenheng forstått som å forstå deltakerne i deres situasjon, deres hjemmeforhold og prosessen de har fremfor seg som vil endre på deres tilværelse. Hvor hver enkelt befinner seg i denne prosessen og hva som opptar de i øyeblikket har blitt omtalt av informantene som viktig å ta hensyn til.

Hovedmålet i prosjektet Ny sjanse er arbeid og utdanning, men gjennom intervjuene har jeg funnet frem til at det er flere hensyn som må tas i betraktning i prosessen. Dette har jeg også tolket som at deres rolle i deltakernes integreringsprosess er kompleks og inkluderer å innta mange ulike roller i veiledningen. Dette vil jeg komme nærmere inn på i drøftelse av kategori 4.

4.4 Presentasjon av kategori 2: Ansvarliggjøring

Denne kategorien består av underkategoriene realitetsorientering og forventninger. Begrepet realitetsorientering er noe som blir beskrevet i IMDI's rapport (2007) som et av flere områder veilederne i prosjektene Ny sjanse skal arbeide med. Dette begrepet ble også nevnt av informantene

selv. Under har jeg satt sammen noen sitater som skal gi en beskrivelse av hva dette begrepet innebærer for veilederne som ble intervjuet. I tillegg kom informantene inn på problemstillinger knyttet til deltakernes forventninger til prosjektet og de som veiledere. Til sammen skal disse aspektene gi en forståelse av hovedkategorien ansvarliggjøring, som handler om at deltakerne må være aktive deltakere i prosessen, der de selv skal ta ansvar for egen utvikling.

Informant 1 snakket om å sette grenser å være tydelig på hva som forventes av deltakerne. I sammenheng med å forberede deltakerne på arbeidslivets normer og regler sa hun dette:

Jeg liker ikke å være sånn, men hvis vi skal sosialisere kvinner mot arbeid, da må du være litt streng(...)også fordi(...)de kom klokken 0900(...)også fikk de anledning til å komme 0930, og da kom de klokken 1000, da er det grenser ikke sant(...)

Videre uttrykte hun at det kan være utfordrende å vite hvordan man skal ta tak i det når noen deltakere ikke følger retningslinjene i prosjektet. I prosjektet har veilederne mulighet til å ta i bruk sanksjoner, å trekke penger fra den økonomiske støtten deltakerne får hvis de ikke følger betingelsene for denne støtteordningen. I denne sammenheng uttalte hun dette:

For eksempel en deltaker, systematisk hver torsdag er hun syk i magen(...)og da sier jeg, men neste gang må du gå til legen, hvis ikke blir det trekk(...)også kanskje vi skal slutte å være så snill og heller begynne å trekke(...)

Videre uttrykte hun en uvilje mot å bruke slike metoder:

Jeg har ikke sans for pisk(...)men hva skal vi gjøre da?(...)altså det er ikke vår måte å snakke til folk på, men det er noe med kvinnene selv og det er språk(...)og det der må vi tenke på(...)hva skal vi gjøre for at de skal forstå det(...)

Informant 3 utdypet videre denne utfordringen:

Det er sånn når du jobber med folk, det er veldig vanskelig å(...)du vil helst være real, jeg tror alle sammen vil det(...)men av og til må man kanskje sette ned foten litt mer(...)

Informant 1 understreket også viktigheten av og ikke gi for mye hjelp med fare for at deltakerne skal bli avhengig av de som hjelpere:

Vi må ikke sy puter under armene på de, de må prøve selv(...)de må ikke stakkarsliggjøre seg selv(...)i forhold til maktaspektet er det viktig, hvis du gir for mye hjelp går du over til å stakkarsliggjøre de(...)og da må jeg sette grenser, jeg skal være på et slags(...)likt nivå.

Informant 2 snakket også om det å ta ansvar for seg selv. I forhold til å lære norsk snakket han om å opparbeide seg et eget prosjekt som de til slutt skal ta med seg videre:

Når perioden på to år er slutt, så kan alle ha sitt prosjekt på gang som en står ansvarlig for, og skjønner poenget med og har liksom kommet i gang, og uansett hvor mye de har lært på de to årene, eller den perioden det pågår, så kan du si at du har lyktes for dem har skjønt poenget og har en egen dagsorden(...)

Informant 3 snakket om ansvar i forhold til å sette sammen en plan. Dette gjøres i samarbeid med deltakeren:

Det er veldig viktig at det er deres egne ønsker, det må bli deres plan, dem må ha eierforhold til det(...)

Videre utdypet han utfordringer som oppstår når vedkommende har mangel på begrep om egne ønsker:

Men det er jo..det kommer jo deltakere hit som ikke har noen annen plan enn at de vil ha en jobb(...)Hvordan jobb da kunne du tenke deg? Nei, det er det samme, bare en jobb(...)og da blir det jo fort vår plan og ikke deres(...)så det gjelder å bli litt bedre kjent, å få frem hva vedkommende kunne ha gjort(...)

Informant 2 snakket om utfordringen i at de selv må forstå hva som skal til for å få en jobb. Det er ikke alltid det er like lett å formidle at de ikke er klar enda:

Det tar som regel tid for at de innser det(...)det er ikke noe du kan si, selv om du sier det så hjelper ikke det, dem må kanskje ha en praksisperiode eller to å møte veggen noen ganger for at plutselig innser at dem er nødt likevel(...)

I denne sammenheng uttalte han det er viktig å formidle en realistisk holdning:

Det tror jeg er noe av det aller viktigste(...)for de aller fleste, er det en realitetsorientering(...)

Informant 1 belyste utfordringen i forhold til at noen kan ha for høye forventninger til hva de kan bidra med:

Kvinnene skal bestemme selv hva de ønsker, men vi vurderer det etterpå sammen med deltakeren(...)jeg kan bruke som eksempel; Det kommer en og sier at jeg vil bli president(...)og hun har lite utdanning(...)det er 15 år kanskje, og det har vi ikke råd til, vi skal bruke to år(...)Når en sier president, betyr det at det har noe med lederskap å gjøre(...)men da må man begynne først med å lære godt norsk, og se hvilken retningen man kan begynne(...)altså vi gir oversikt over alle type jobber, slik at de får litt bedre innblikk(...)noen har litt urealistiske forventninger(...)

Videre viste hun til et eksempel der en av deltakerne hadde et ønske som prosjektarbeiderne mente hun ikke var helt klar for, men hun var fast bestemt på det hun ønsket ;

Så vi bestemte oss for å bare la henne prøve(...)og det fungerte ikke(...)så vi prøver(...)men vi vurderer om det er greit eller ikke fordi(...)det kan bli en dårlig opplevelse for en person ikke sant(...)

Informant 3 uttrykte også denne utfordringen :

Du kan jo ikke dra i gang en plan som varer i to år, som virker helt håpløs(...)men det løser seg ofte ved at du skaffer vedkommende informasjon, du trenger ikke å sitte der som ekspert selv(...)du liksom begynner og, ok, vi prøver ut det her, også skaffer du informasjon, også får man gå den løypa sammen, i stedet for å sitte i begynnelsen av samtalen at(...)det her får du ikke til.

Senere i intervjuet snakket han om utfordringen i ungdomsprosjektet når de ikke møter opp til avtaler med arbeidsgiver som de har jobbet lenge med å få i stand:

Vi prøver å få dem til å komme hit til avtalt tid, så prøver vi liksom å begynne litt mykt og liksom få dem i gang(...)også prøver vi selvfølgelig å selge inn budskapet om at hvis du ikke har det der på plass når du skal til en arbeidsgiver så har du ikke sjans! Og(...)det fungerer jo for de fleste, men det er noen vi ikke klarer med foreløpig altså(...)og det er nesten sånn at de må se selv at de kaster bort livet sitt(...)

Informant 2 snakket om at et av hans viktigste oppgaver er å hjelpe deltakerne til å ta ansvaret for sine egne mål:

Jeg hjelper dem til å ta ansvaret for sine egne mål(...)at de oppdager at læring er du nødt til å ta ansvar for selv der du til en hver tid er(...)

4.4.1 Drøfting av kategori to: Ansvarliggjøring:

Ut fra sitatene ovenfor har jeg forstått det slik at veilederne mener det er viktig å formidle en realistisk holdning til deltakerne i prosjektet. Det vil si at deltakerne må bli klar over hva som forventes av de for å nå hovedmålet, å få seg en jobb etter endt deltakelse eller kvalifiseres til videre utdanning. Realitetsorientering er også i denne sammenheng knyttet til å lage en realistisk plan over de to årene deltakelsen i prosjektet skal foregå. Som informant 3 uttrykte, er det viktig at de føler eierskap for denne planen. Videre har jeg forstått det han sier som at det er utfordrende når deltakere ikke har noen klare mål eller ønsker for en framtidig jobb. I det konstruktivistiske perspektivet forstås veilederen som eksperten på å tilrettelegge for en utviklingsprosess, mens veisøker forstås som eksperten på sitt eget liv. For at prosessen skal bli vellykket forutsettes det at

veileder klarer å etablere en trygg relasjon til veisøker. Når veisøker føler seg trygg vil en være åpen for å bli utfordret, uttrykke seg fritt og utforske ulike alternativer (Oxenford, 2001 i Parker & McMahon, 2006). Informant 3 uttalte at en må bli bedre kjent med deltakeren når hun eller han ikke har noen klare ønsker. Jeg har tolket dette som at det må brukes lengre tid for å klare å etablere en trygg nok relasjon, slik at deltakeren sammen med veileder blir mer åpen for å utforske alternativer. Når deltakeren føler seg mer trygg på veilederen vil han eller hun også være mer åpen for å bli utfordret, i følge det konstruktivistiske perspektivet. Barth, et. al., (2001) mener, som tidligere nevnt, at det er viktig at veileder også profesjonelt utfordrer veisøker når det er nødvendig. Veileder må da skifte perspektivet slik at veisøkeren utfordres til å se nye muligheter og løsninger. IMDIs (2009) rapport viser også til at deltakerne selv har uttalt at det virker motiverende når veilederne har positive forventninger til de, i form av at det stilles krav.

I tillegg nevnte informant 1, viktigheten av og ikke hjelpe for mye, med fare for at deltakerne blir avhengig av de som hjelpere. Rogers (1978) mener at det viktigste man kan gjøre i et hvert forhold, er å gi ansvarets makt til hver person og hver gruppe. Bare slik kan personen bli myndiggjort, slik at en tar ansvaret for egne valg. Dette forutsetter at veileder har tilrettelagt for en relasjon der veisøker føler seg trygg til å utforske uten redsel for bedømmelse fra veileder. Dette har jeg tolket i samsvar med min forståelse av det informant 1 har sagt i forhold til å ikke bygge opp under en offerrolle, men la deltakerne få ansvaret til å gjøre de grep som er nødvendig for at de skal komme videre.

Samtidig uttrykte informantene at det ligger utfordringer når deltakere foretar valg som ikke er positivt for deres videre utvikling. Som informant 3 nevnte, er det vanskelig når deltakere ikke møter opp til en avtale som kan gi de mulighet til en jobb. Videre uttrykte han slik jeg har forstått det, en usikkerhet for hva som er riktig å gjøre i slike situasjoner. Hosterup (2002) mener at veileder kan bidra til å styre veisøker mot erkjennelse av en helhetlig mening i forhold til egne valg, handlinger, tilstand og livssituasjon ved å konfrontere med ansvaret for å ta stilling til hva veisøker selv mener er vesentlig og meningsfullt, eller ikke. I denne sammenheng kan det bety at veileder må konfrontere deltakeren med å ta stilling til hvordan egne valg og handlinger har sammenheng med hva deltakeren selv mener er meningsfullt og vesentlig. Dette kan bidra til å skape en følelse av ansvarlighet for sitt eget liv hos veisøker.

Barth et.al., (2001) mener at det er naturlig at veisøkere opplever usikkerhet i en endringsprosess, og at denne usikkerheten er noe veileder må akseptere som en del av veisøkerens prosess. Videre påpekes det i dette perspektivet at det er naturlig at veisøkere gjør motstand mot endringsforsøk av andre. Informant 3 nevnte at budskapet om at endring er nødvendig i noen tilfeller, for å ha

mulighet til å få jobb, må kommuniseres til deltakere dette gjelder for. I sammenheng med Barth et.al., har jeg tolket dette som at veileder må være forberedt på å møte motstand og usikkerhet hos deltakere da det er sårbart å snakke om atferd som er lite konstruktiv for å nå eventuelle målsettinger. Videre må veileder klare å etablere en relasjon som tåler slike følelsesladete reaksjoner. Jeg har forstått dette i sammenheng med både det konstruktivistiske perspektivet (Peavy, 2006) og Rogers (1978), der tryggheten i relasjonen er avgjørende for konstruktiv utvikling hos veisøker. Dette har jeg tolket i betydningen av at det må brukes tid for å etablere en solid relasjon mellom veileder og veisøker for at de ulike fasene veisøker går gjennom i prosessen kan møtes på en konstruktiv måte hos veileder, slik at prosessen kan gå videre. Kvalsund (2006) bygger opp under dette perspektivet, og understreker i tillegg at det er nødvendig at veilederen har trening med å konfrontere for at det skal ha en konstruktiv hensikt for veisøker. Hensikten er å bevisstgjøre veisøker, da er det viktig at en avklarer at en gjør det for å hjelpe vedkommende fremover i prosessen. Som regel, mener Kvalsund, at det er nok å opplyse om atferden for at veisøker endrer atferd eller handlingsstrategi, og en bør unngå å moralisere eller straffe i en konfrontasjon. Dette kan virke negativt, slik at veisøker reagerer med motstand og selvforsvar.

Allgood og Kvalsund (2003) viser til maktforholdet mellom veileder og veisøker og mener det er viktig at veileder overfører makt, ved å dele av sin kunnskap, slik at veisøker kan ta valg basert på egen bedømmelseskraft. I samarbeidet om planen gir veilederne informasjon om de ulike valgmulighetene, slik at deltakerne selv kan velge et alternativ som passer for dem. Ved at veilederen deler av sin ekspertise og kunnskap fordeles makten mer gjensidig i forholdet, noe som muliggjør for et samarbeid (Allgood & Kvalsund, 2003). I Ny sjanse er det lagt til rette for at et slikt samarbeid skal finne sted. Informant 1 uttrykte i denne sammenheng at de som veilederne og deltakerne skal være på et slags likt nivå. Jeg har tolket dette som at det skal være et samarbeid, der begge parter skal bidra for å finne frem til de beste alternativene. I forbindelse med dette viser jeg til det konstruktivistiske perspektivet, som nevnt ovenfor, der veileder er ekspert på prosessen og veisøkeren på sitt eget liv. Samtidig har jeg tolket det informant 1 sa, som at det er vanskelig å få frem dette samarbeidet når deltakerne ikke tar initiativ. Allgood og Kvalsund viser videre til at veisøker i noen tilfeller kan bruke sin makt negativt når en avviser veileders forsøk på å overføre makt. Veisøkeren reagerer på veilederens forsøk på å overføre makt med motstand, som kan komme fra en motivasjon til å forsøke å opprettholde kontroll over situasjon. Dette er negativt da det ikke bidrar til at veisøker tar ansvar for egne valg. Mangel på initiativ kan også ha sammenheng med veisøkers trygghetsfølelse. Rogers (1978) mener at veisøker må føle seg trygg for å føle seg fri til å utforske ulike alternativer. Dette kan bety at det må brukes tid for å skape en slik trygghet for veisøker, og for å muliggjøre et samarbeid. Sørheim (2007) i Eriksens (2007) har spesielt gått inn på

forholdet mellom klient og offentlig ansatt, i sammenheng med rådgiving av innvandre i Norge i diverse offentlige tjenester. Hun understreker viktigheten av å forstå klienten ut fra egne forutsetninger, få kjennskap til deres oppfatninger og kunnskaper for å kunne gi relevant støtte med mulighet for å utnytte deres ressurser. Videre mener hun at å unngå å søke etter folks egne ressurser til blant annet problemløsning kan føre til å gjøre dem til evige klienter uten kompetanse til å ta ansvar for egne liv. Dette samsvarer med det informantene har uttrykt som og ikke gi for mye hjelp, men la de få ta ansvar selv med den informasjonen de har til rådighet. Jeg har i tillegg tolket dette som at veisøkerens forutsetninger også må tas i betraktning. Når deltakere har begrensede norskkunnskaper, eller mangler forståelse for det norske systemets retningslinjer, bør det tas hensyn slik at deltakeren får en mer grundig innføring. I forhold til at enkelte kan ha begrenset språk, kan en kunnskapsoverføring ta lengre tid.

Eriksen (2007) mener det er viktig å være bevisst det asymmetriske maktforholdet mellom innvandrere og majoriteten i samfunnet (de norske innbyggere). Når innvandrere møter det norske samfunn stilles det krav til tilpasning til det norske system og dets normer og regler. I forhold til dette er det viktig å skape en forutsetning for gjensidighet i forholdet med en holdning om at man kan lære noe av den andre. Jeg har forstått dette som at det er viktig at veilederne bruker god tid og inngår i dialog med deltakerne for å skape de beste betingelser for gjensidighet og samarbeid om å sette sammen en plan for deltakeren. Når barrierer som mangel på språkferdigheter kan stå i veien for deltakerens mulighet for å uttrykke seg slik en ønsker, har jeg tolket det slik at det er ekstra viktig at veileder har en holdning som uttrykker et ønske om å forstå, slik Rogers (1979) beskriver det. Han mener at veileder kan, ved å uttrykke en slik holdning, skape en trygghet som visker vekk barrierer som står i veien for en åpen kommunikasjon. Jeg har forstått dette som at veileder må være villig til å ta seg tid, å vise et ekte engasjement for deltakeren for at et gunstig samarbeid skal bli mulig.

Informantene pekte også på at det er viktig at planen er realistisk og gjennomførbar for deltakerne. I tillegg er det flere trinn på veien mot å komme i jobb som må være på plass. Blant annet er det viktig at de har opparbeidet seg god nok norsk språkkompetanse. Informant 2 mener det kan by på utfordringer når deltakerne blir for utålmodig, og vil fremskynde prosessen. Han sa videre at de bare må få prøve, og eventuelt innse selv at de må lære mer før de kan begynne i jobb. Informant 3 nevnte også denne problemstillingen, og mener det er viktig at de får prøve ut de ønskene de har, selv om veilederne er i tvil om det er realistisk gjennomførbart. Informant 1 mener også at noen har urealistiske forventninger og er, slik jeg har tolket det, litt i tvil om hva som er det beste å gjøre i slike tilfeller. Min forståelse av deres felles opplevelse i forhold til dette, er at det er vanskelig når

deltakerne vil prøve noe som veilederne mener de enda ikke er klar for. Utfordringen ligger da i forhold til om en skal gripe inn for å unngå at de får en negativ opplevelse hvis de ikke mestrer det, eller om de må prøve og eventuelt innse selv at de ikke enda er klar. Rogers (1978) mener det er viktig å ha full tillit til enkelt individets evne til å ta konstruktive valg for seg selv, og at en veileder skal unngå å kontrollere veisøker, ved å fortelle hva som er best for vedkommende å gjøre. I følge Rogers (1978) og den personsentrerte tilnærmingen har jeg tolket det slik at deltakerne bør få tillit til å gjennomføre det de har satt som mål, og at det ikke vil være konstruktivt for deltakerens utvikling å prøve å avgjøre for deltakeren hva den enkelte skal gjøre. Deltakeren må i følge dette perspektivet myndiggjøres og slik gjøres ansvarlig for de valgene en foretar seg. Sett fra dette perspektivet må deltakeren selv få bestemme ut fra de valgmulighetene en har for å komme frem til en egen erkjennelse.

Men Ny sjanse prosjektet har også rammebetingelser å forholde seg til, og som informant 3 har uttrykt, kan man ikke sette i gang en plan som går over to år som virker helt håpløs. Barth et.al., (2001) mener veileder har ansvaret for å informere om hvilke rammebetingelser som gjelder, slik at veisøker kan få forståelse for hva veileder kan og ikke kan hjelpe med. Slik jeg har tolket Barth et.al., i sammenheng med Ny sjanse prosjektets rammebetingelser, bør veilederne avklare hvilke muligheter som er realistisk å gjennomføre i løpet av perioden deltakelsen foregår. Dette samsvarer også med det informantene har sagt i forhold til å gi deltakerne informasjon og deretter vurdere planen sammen med deltakeren. IMDIs (2009) rapport viser i tillegg til at det er viktig å sette mindre og realistiske målsettinger underveis i prosessen, for å motvirke frafall og for å opprettholde motivasjon hos deltakerne.

4.5 Presentasjon av kategori 3: Relasjonskvalitet

Gjennom intervjuene kom informantene ofte inn på tema som omhandlet deres relasjon til deltakerne. Flere sider av relasjonen, slik de opplever den, ble nevnt i denne sammenheng. Jeg har delt denne kategorien inn i flere aspekter som handler om å skape en god relasjon. I intervjuene ble å skape tillit, vise støtte og hensyn, være ekte å ha empati med deltakerne nevnt som viktige elementer i forhold til å skape en god relasjon til deltakerne.

Informant 3 uttrykte at det er viktig å prøve å forstå deltakerne ved å sette seg inn i deres situasjon:

For eksempel i kvinneprosjektet så er det mange som er svake i norsk, hvis jeg hadde vært i et land og kunnet språket dårlig så ville selvbildet mitt ha vært litt annerledes i en jobbsituasjon, og om ungdommer som tilsynelatende ikke har hatt noen retningslinjer, eller noen krav stilt ovenfor seg..å tro at dem passer inn i en 8 – 16 hverdag i løpet av 14 dager(...)

I tillegg beskrives viktigheten i å ta hensyn til det deltakerne er opptatt av, å inngå i samtaler med de om ting som opptar dem. Informant 1 er også åpen om seg selv i arbeidet. Med sin bakgrunn som innvandrere som har vært gjennom en integreringsprosess selv, møter hun deltakerne i samtaler om ulike problemstillinger der hun også snakker om egne erfaringer, Informant 1 sa i denne forbindelse:

Vi har tid til å snakke med de, vi snakker om barna..og om nettverk, og det å være innvandrere(...)

Informant 2 understreket også at det er viktig å være interessert i de som personer for å skape et godt tillitsforhold:

For å skape et godt tillitsforhold er det viktig å være til stede for dem og vise interesse for dem, å sørge for at alle blir synlig, at de får slippe til(...)

Informant 3 snakket også om hvor viktig det er å skape et godt tillitsforhold for å kunne hjelpe de videre i prosessen:

Det som er det viktigste med tillitsforholdet er at du får en ærlig dialog, en åpen dialog, også må du oppnå et visst tillitsforhold for og kunne stille krav, du må komme i posisjon til å kunne utfordre dem, og der kommer tilliten inn, jeg tror du har litt mer gjennomslagskraft hvis du har et allright forhold til dem til vanlig.

Det å skape tillit og en åpen dialog så han videre i sammenheng med å komme inn på problemer som gjør det vanskelig for dem å følge opplæringsplanen, dette uttrykte han slik:

Jo fortare du kan få den ærligheten og den åpenheten for å få tak i de tingene det egentlig handler om, om det er helse eller om det er ting på hjemmebane som gjør at ting er vanskelig, jo fortare du klarer å komme inn på det jo bedre er det(...)men du kan liksom ikke bare brase inn på sånne arena heller.

Informant 2 snakket også om viktigheten av å se ting som kan ligge i veien for at de kommer videre i prosjektet :

Det er jo hele tiden sånn at folk er sliten, det kan være ulike ting de sliter med(...)det kan jo hende at dem egentlig har masse ressurser, at det bare er tilfeldigheter som har gjort at de ikke har fått vist det, så er det jo kunsten å oppdage det da, gjennom å støtte.

For å støtte de best mulig mente han at hver person måtte bli synlig. Alle måtte bli sett, dette innebærer å vise de oppmerksomhet, noe han forklarte på denne måten:

Jeg må tilstrebe at alle får bli synlig med det som egentlig bor i en.

Når jeg spurte informant 1 om tillit og dets betydning i forholdet til deltakerne, svarte hun dette:

Ja, vi baserer selve Ny sjanse prosjektet på tillit(...)

Hun kom videre inn på å ha en profesjonell holdning i forholdet til deltakerne:

Tilliten må være veldig profesjonell(...) Mange innvandrerkvinner greier ikke å skille at du er ansatt(...) De kan bli din venn, din hva som helst(...) Da må du være forsiktig(...) Du kan ha et godt tillitsforhold, men du må ha litt avstand(...)

Informant 1 utdypet videre hva hun mente med å holde litt avstand:

Når enkelte av kvinnene som ikke har noe nettverk, og faktisk Ny sjanse er eneste nettverk, er det vanlig at de begynner å få(...) et litt tett forhold(...) som går over til vennskap(...) de enkelte kvinnenes forventninger(...) Men vi må skille det, for det går utover arbeidet ikke sant, hvis(...) de mislykkes i noe, da blir de frustrert fordi vennen min har hjulpet meg(...)

I sammenheng med å etablere tillitsforhold snakket informant 3 om å vise ekte følelser for at deltakerne skal forstå at han bryr seg:

Jeg er jo først og fremst meg selv, tror jeg, og jeg er blid(...) og jeg er sur av og til, og skuffa og(...) så jeg viser ekte følelser, men det må ikke ta overhånd selvfølgelig, å vise at du blir skuffa, eller glad eller provosert og sånn(...) jeg tror at, hvis du har et bra forhold til de, så tror jeg at de skjønner at jeg bryr meg(...)

I denne sammenheng mener informant 2 at det å være i en arbeidsrolle samt å bruke seg selv ikke er noe motsetningsforhold, han uttrykket dette slik :

Jeg har en klar rolle i arbeidet og jeg bruker meg selv, jeg ser ikke noen motsetning der(...)

Dette utdypet han videre sett i sammenheng med å ikke følge en fast plan, men å ta utgangspunkt i de som er til stede å bruke tid på å snakke med de:

Jeg starter også ser jeg hvem som er der, også begynner jeg praten.. jeg prøver å snakke med hver enkelt i løpet av den første tiden, og særlig dem som kanskje er stille(...)

Informant 3 snakket om relasjonen til deltakerne som at de er samarbeidspartnere, og at det er viktig å vise respekt for hver enkelt:

Det som er viktig uansett hvem du veileder det er å vise folk respekt, og ikke(...)selv om du selv har klart å ta en utdanning og fått en jobb(...)så er det ikke noe vits i å fremstå som en verdensmester som har svarene, så prøve å beholde litt ydmykhet selv om du har jobbet med mange(...)og vise de respekt for at vi er samarbeidspartnere(...)

Videre utdypet han hva han mener med «samarbeidspartnere» :

Jeg tror du kan få frem ganske tydelig at det her er et samarbeidsprosjekt(...)men det er klart når du bestemmer hvem som får penger eller ikke, så klart du har makt over dem, du har mye fravær, da trekker JEG pengene dine(...)klart du har makt(...)men jeg tror det går an hvertfall(...)du kan snakke på en måte, å være på en måte som gjør at de skjønner at vi lykkes hvis dere lykkes.

4.5.1 Drøfting av kategori 3: Relasjonskvalitet

Denne kategorien er nært knyttet til kategori 2, ansvarliggjøring, da en solid relasjon ligger til grunn for å ansvarliggjøre deltakeren i prosessen. Dette har jeg vist til i drøftingen ovenfor. Jeg vil også i denne kategorien komme inn på maktforholdet i relasjonen, men i denne sammenhengen er problemstillingen rettet mot muligheter for et likestilt forhold, mens det i kategori 2 var fokus på maktforholdet i forbindelse med ansvarsfordelingen i relasjonen.

I intervjuene av informantene kom det godt frem at relasjonen til deltakerne har stor betydning for at prosjektet skal fungere hensiktsmessig for deltakerne. Informantene kom inn på flere problemstillinger i denne sammenhengen. For det første anså informantene det som essensielt, slik jeg har tolket det, å etablere et godt tillitsforhold til deltakerne. Som informant 1 sa, baseres selve prosjektet Ny sjanse på tillit. Informantene kom videre inn på flere sider av et tillitsforhold. Blant annet ble det å vise interesse for personen nevnt som betydningsfullt i denne sammenhengen. Rogers (1978) og den personsentrerte tilnærmingen understreker betydningen av at veileder engasjerer seg i den andres virkelighet. Informant 1 nevnte at veilederne tar seg tid til å snakke med deltakerne, om ting som opptar de. Informant 2 ser det som viktig for å skape et tillitsforhold å vise interesse for deltakerne som personer, at alle blir sett. Informant 3 mener det er viktig å prøve å sette seg inn i deres situasjon. Slik jeg har tolket det, peker informantene på en av betingelsene Rogers nevner for å skape en trygg relasjon til veisøker. Å bry seg om personen, er en av betingelsene i den personsentrerte tilnærmingen for å skape den nødvendige tryggheten i relasjonen som veisøker kan finne frihet til å utvikle seg videre i. Informant 3 uttalte at han viser ekte følelser i møte med deltakerne, dette mener han bidrar til at deltakerne forstår at han bryr seg. Rogers (1978) trekker frem at veileder må være ekte i relasjon med deltaker, for at forholdet skal virke konstruktivt for veisøkerens utvikling. Veileder bør unngå å sette opp en personlig eller profesjonell fasade. Som informant 3 sa, er han stort sett seg selv i møte med deltakerne. Rogers (1978) mener videre at det

er viktig at veilederen tar eierskap over egne følelser og tanker, det vil si å være bevisst på det en til en hver tid opplever av følelser og tanker i situasjonen. I tillegg må veileder vite når det er passende og hvordan en skal kommunisere ut dette til veisøkeren (Thorne, 2000). Jeg har tolket dette slik at veilederne i prosjektet bør uttrykke seg med ekthet for at deltakerne skal få en opplevelse av at de er oppriktige i relasjonen. Rogers viser til begrepet kongruens, som betyr at det bør være sammenheng mellom det veileder føler og tenker, bevisst og underbevisst og hvordan dette kommer til uttrykk i situasjonen. Jeg har tolket dette slik at om det er ubalanse i forhold til dette kan det lett oppdages av veisøker, noe som kan vanskeliggjøre etableringen av et tillitsforhold. I tillegg har jeg forstått det slik at veilederen må ha en evne til å se an situasjonen for å vite når det er passende å uttrykke hva en tenker eller føler i situasjonen, slik at det blir konstruktivt og til hjelp for veisøkeren. Dette har jeg forstått i videre sammenheng med informant 3, og det han uttrykte som å vise ekte følelser men at det samtidig ikke må ta overhånd.

Informant 3 så i tillegg etableringen av et godt tillitsforhold i sammenheng med å få en ærlig dialog med deltakerne, som kan gjøre at en kommer inn på ting som kan stå i veien for framgangen i prosjektet. Det konstruktivistiske perspektivet (Peavy, 2006) vektlegger at veisøker må føle at en betyr noe, et godt klima i relasjonen er avgjørende for at veiledningsprosessen skal bli vellykket. Dette vil føre til det jeg tidligere har omtalt, som den nødvendige tryggheten, for at veisøker skal komme videre i prosessen. Ved å ha etablert et tillitsforhold som gir trygghet til veisøker, vil det gi muligheter for en ærlig dialog slik informant 3 uttrykte det. Jeg har tolket det som at å skape trygghet i relasjonen er kjernen i alle de nevnte teoretiske perspektivene jeg har redegjort for, som en nødvendighet for en konstruktiv utvikling for veisøker.

Informantene kom også inn på aspekter ved relasjonen hvor, det jeg har tolket som å ha en profesjonell rolle ble belyst. Informant 1 mener det er viktig å være klar på at hun har en rolle som ansatt i prosjektet, slik at det ikke forveksles med en vennsrelasjon til deltakerne. Videre mener hun at det kan få negative konsekvenser hvis deltakerne anser henne som en venn, noe hun forklarte med at hvis de mislykkes i noe kan det oppleves som at det er det vennen som har sviktet. Barth et.al., (2001), mener det er viktig at veiledere er bevisst på at relasjonen til veisøkerne ikke kan likestilles med en vennsrelasjon. For det første er det ikke et likestilt maktforhold på samme måte og det kan heller ikke bli et like gjensidig forhold, da fokuset er ensidig på veisøkeren. I tillegg skal ikke veisøker føle ansvaret for å vedlikeholde en framtidig relasjon, på samme måte som en gjør ovenfor en venn. Jeg har tolket dette i nær sammenheng med informant 1 sin uttalelse, og forstår det slik at relasjonen mellom veisøker og veileder er bygd på et formål som bunngrunn i veisøkerens behov. Det skal være et forhold som bidrar til videre utvikling hos veisøker, det blir

dermed viktig at veileder klarer å opprettholde en slik holdning for at relasjonen skal forbli konstruktiv for veisøkerens utvikling. Det jeg ovenfor har omtalt som å være ekte i relasjon til veisøker, slik Rogers (1978) beskriver det, har jeg i denne sammenheng tolket med prosjektet Ny sjanse, som at det å være personlig i møte med deltakerne er noe annet enn å gå over til å bli privat. Å være privat har jeg forstått i forbindelse med å gå over til en vennsrelasjon, som beskrevet ovenfor. Allgood, i Allgood og Kvalsund (2003) viser til at det alltid er et individ som handler på bakgrunn av sin profesjon. Som veileder har en med seg sitt verdisystem, holdninger og idealer som legger føringer for måten man er på i sin rolle som veileder. Dette har jeg forstått slik at en ikke kan skape et skille mellom den man er som person og sin rolle som veileder i møte med veisøker. Det konstruktivistiske perspektivet mener at en aldri kan være noe annet enn subjektiv i møte med den andre (Peavy, 2006). Ut fra dette kan man si at en aldri kan løsrive en rolle fra den person man er. Likevel vil jeg, med henvisning til Rogers (1978), i forhold til veilederens ekthet i relasjonen til veisøker, si at det finnes ulike grader for hvor personlig en velger å være som veileder.

Når man velger å være mindre personlig, forsøker man å sette opp en slags fasade, noe en bør unngå i følge Rogers. Ved å velge å være ekte, er man personlig i møte med veisøker. Man prøver ikke å skjule seg bak en maske, men viser ekte følelser. Rogers mener at en bare ved å være ekte (og personlig) i møte med veisøker kan skape en relasjon som gir mulighet for konstruktiv utvikling hos veisøker.

Parker og McMahon (2006) viser til et skifte i rollen som veileder fra å tilby sin ekspertise for å hjelpe veisøker til å velge et framtidig yrke, til å ta i betraktning alle aspekter som veisøker gjennomgår i prosessen, gir nye vilkår for relasjonen mellom veileder og veisøker. Dette bidrar til at en beveger seg inn på personlige tema, der både veileder og veisøker setter seg i en mer sårbar posisjon. Jeg har forstått dette i sammenheng med det Rogers viser til som å sette opp en fasade, som kan være en måte å beskytte seg selv på. Når man er personlig i møte med veisøker, setter en seg også sammen med veisøker i en mer sårbar posisjon. Jeg har tolket dette som at det krever at veilederen er trygg på seg selv og har en høy grad av selvbevissthet, for å nå opp til idealet om å formidle en slik ekthet som Rogers beskriver. I denne sammenheng vil jeg gjøre rede for det Spurkeland (2004) refererer til som relasjonelt mot. Dette betyr å ha mot til å møte mennesker i en åpen dialog, der man kan ta en vanskelig samtale, innrømme egne svakheter og vise en genuin interesse for andres tanker, følelser og ideer. Det handler om å være sosialt til stede, der en har bevissthet om hva som kan være vanskelig i møte mellom andre mennesker. Man må ha en vilje og evne til å opprette kontakt med andre mennesker. Jeg har tolket dette som at en veileder må inneha kompetanse i forhold til å møte mennesker på et personlig plan, der en må være bevisst på egne styrker og svakheter slik at en kan møte den andre med åpenhet og ærlighet. Dette har jeg forstått i

videre sammenheng med Rogers (1978) og begrepene ekthet og kongruens – som betingelser for at relasjonen mellom veileder og veisøker skal muliggjøre en åpen kommunikasjon som kan bidra til konstruktiv utvikling hos veisøker.

Å reflektere over ubalansen i maktforholdet, er i følge Barth et.al. (2001), viktig for å ha en forståelse av at en som veileder er i en annen posisjon i forhold til veisøker. Som veileder kan en for eksempel ha tilgang til ulike sanksjonsmidler, som kan tas i bruk hvis ikke veisøker følger de betingelser som gjelder for veiledningsforholdet. Dette gjelder for prosjektet Ny sjanse, og som sitatet ovenfor viser er informant 3 bevisst på denne ubalansen, ved at han innehar makt med tilgang til slike sanksjonsmidler. Likevel mener han, og slik jeg har tolket de andre informantene, at det er mulig å skape et gjensidig samarbeidsforhold. Jeg har tolket informant 3 sitt utsagn om at de lykkes hvis deltakerne lykkes, som at en kan formidle en gjensidig avhengighet og slik skape forutsetning for et likestilt samarbeid. Rogers (1978) og den personsentrerte tilnærmingen viser til at hvert individ har ressurser som vil realiseres hvis de rette betingelsene er til stede. Slik sett blir veilederens oppgave å tilrettelegge for at veisøker får frem sitt iboende potensiale. Dette samsvarer med informant 2 sin uttalelse om at en må strebe etter at alle får bli synlig med det som egentlig bor i en. Jeg har tolket dette som at en som veileder kan skape forutsetning for et gjensidig samarbeid, ved å uttrykke en slik holdning. Barth, et.al. (2001), mener at den ideelle relasjonen mellom veileder og veisøker er basert på et samarbeid om et felles mål med utgangspunkt i veisøkerens behov. Videre viser Barth et.al., til at forholdet ikke er gjensidig da fokuset ligger ensidig på veisøkeren og i forhold til at partene er tilstede av ulike årsaker som gir ubalanse i maktforholdet, samt setter veisøker i en mer sårbar posisjon. Jeg har tolket det slik at det er mulig å ha et samarbeid om et felles mål for veisøkeren, men samtidig må en være bevisst på at en har ulike posisjoner i forholdet, der veisøkeren er i mer sårbar stilling. Veileder har dermed, slik jeg har forstått det, et ansvar for å ta hensyn til denne faktoren i hjelpeforholdet. I denne forbindelse vil jeg i tillegg vise til Spurkeland (2004) som mener at betydningen av ulike posisjoner kan utjevnes i en åpen dialog. For at dette skal skje må «lederen» (i denne sammenhengen veilederen) tilstrebe likeverd i samtalen. Dette innebærer at en lar den andre slippe til med sine synspunkter og sjekker ut graden for en felles forståelse for temaet som snakkes om. Ved å vise interesse for den andres synspunkter viser man sin avhengighet av den andre, og slik kan en større likeverdighetsfølelse etableres i relasjonen. Jeg har tolket dette slik at selv om det finnes ulikheter i maktforholdet, kan en skape gjensidighet ved å møte den andre på en måte som viser et ønske om samarbeid der den andres kunnskaper og perspektiver har betydning. Dette samsvarer med informant 3 sin uttalelse om å ha en holdning som viser et ønske om samarbeid og bygger opp under perspektivet om mulighet for en gjensidighet i forholdet.

4.6 Presentasjon av kategori 4: Tilpassing:

De individuelle forskjellene mellom deltakerne var også en faktor som gikk igjen i intervju samtalen. Deltakerne har ulike bakgrunner, noen er høyt utdannet mens andre har lav eller ingen utdanning når de kommer til prosjektet. De har ulike erfaringer og utfordringer. Informantene understreket gjennom intervjuene både de positive sidene og utfordringene som de store individuelle forskjellene resulterer i. Tatt i betraktning de individuelle forskjellene, kreves en tilpassing til hvert enkeltes nivå og behov i prosjektet.

Informant 2 snakket om de store individuelle forskjellene mellom deltakerne slik:

Det er jo så forskjellig, noen er jo i den situasjonen at det ikke er så mye som skal til(...)kanskje har de flaks, eller har en personlighet som gjør at de lett tilpasser seg en jobb og de lærer språket forholdsvis fort når de kommer i gang og begynner å jobbe, mens andre har bodd lenge i Norge og har bare vært hjemme og har tungt for å lære språk, og har ikke forståelse av kulturen, så det er hele spekteret(...)

Videre snakket han om utfordringen i å jobbe med folk på så ulike nivåer :

Det er utfordrende hele tiden(...)når det er så mange forskjellige folk, så du kan jo si at det er på kanten sånn helt pedagogisk(...)er det forsvarlig å ha en analfabet, og tre, fire fem som ikke har fullført grunnskolen(...)sammen med høgskolefolk og universitetsfolk(...)

Han understreket at det er viktig å ta i betraktning forskjellene i oppfølgingen:

Det er viktig å tenke at ingen er lik, og ingen lærer likt(...)og selv om du legger opp et felles opplegg så vil du hele tiden prøve å få frem(...)å synliggjøre forskjellene mellom folk.

Informant 3 snakket om sin relasjon til deltakerne slik:

Jeg har like mange forhold til deltakerne som det er deltakere, føler jeg. Noen er du bare en sånn støttende person til, som du gir en klapp på skulderen og(...)stå på videre, noen føles det som trenger masse veiledning, der må du være sånn(...)veldig detaljert i hva som skal gjøres, og det vil være et solid overtramp til andre som behersker det meste selv(...)

Videre snakket han om sin veilederrolle i sammenheng med deltakernes ulike behov:

Kanskje er det noen som trenger å ha et mer sånn(...)profesjonelt forhold til, med klare avtaler(...)litt mer sterilt på en måte(...)at det kan være like godt egnet for noen.

Han la i denne sammenhengen til at andre har behov for å ha et mer personlig forhold:

Mens andre er jo(...)voldsomt personlig, liksom i samtaler og sånn og involverer så mye at du blir helt svett(...)

Senere i intervjuet kom han inn på det han ser på som positivt med så mange forskjellige deltakere:

Jeg synes jo at det er veldig artig at det er sånn at du(...)behandler alle sammen ulikt(...)Men det er jo klart det blir jo(...)for de godt voksne damene som ikke kan noe norsk, sammenlignet med de som har mastergrad fra hjemlandet, som er utrolig flink til å lære da(...)det er noen som har lært fra null til flytende norsk på et halvår!Også er det noen som ville brukt ti år på å komme halve veien(...)

Informant 1, snakket også om sitt forhold til deltakerne i forhold til de individuelle forskjellene:

Det er veldig individuelt(...)Vi jobber for det meste med innvandrere(...)med kvinner som har vandret til Norge, og det er litt annerledes hvis du jobber med flyktninger(...)med krig og sånn(...)De enkelte kan ha traumer, enkelte kan ha psykiske eller helseproblemer(...)det kan være fra fortiden, kan være ekteskapsproblemer i Norge, det kan være så mye(...)og enkelte lærer norsk fort og noen forstår ikke noe i det hele tatt(...)så det er viktig å være OBS individuelt på hvordan hver deltaker er(...)

Videre snakket hun om å tilpasse opplegget til hver enkelt:

Jeg må bruke ekstra tid på noen(...)du må bli godt kjent med din deltaker for å vite hvordan du skal snakke med dem(...)

Informant 2 snakket også om å ha ulikt forhold til hver av deltakerne:

Det er jo litt forskjellig hvor mye vi får vite om de, for noen forteller jo hele livshistorien sin, familieforhold(...)og alt mellom himmel og jord(...)mens andre er mer distansert(...)

4.6.1 Drøfting av kategori 4: Tilpassing

Sitatene ovenfor tyder på at de individuelle forskjellene mellom deltakerne i prosjektet blir vektlagt hos veilederne. Hver deltaker har ulik bakgrunn i form av utdannelse samt tidligere erfaringer, som gjør seg gjeldene i forhold til ulike behov. Dette krever at veilederne tilpasser opplegget i prosjektet til hver enkelt. Blant annet tyder sitatene ovenfor på at veilederne opplever at de har ulike roller til hver av deltakerne i forhold til at noen har behov for mer veiledning enn andre. Barth et.al., (2001) mener i tråd med dette at det er viktig at en veileder kan tilpasse sin rolle til ulike individuelle behov. Informant 3 uttalte at for noen kan det være nok med litt oppmuntring, mens andre krever mer hjelp. Videre utdypet informant 3 at for noen kan det være nok å ha et forhold preget av klare avtaler, noe han ser på som et mer sterilt forhold. Barth et.al., gjør rede for ulike hjelperoller en veileder kan innta som får betydning for ansvarsfordelingen mellom veileder og veisøker i forhold til veisøkers beslutningsprosess. Jeg vil i denne sammenheng trekke frem det Barth et.al., omtaler som den mer distanserte faktaorienterte rollen, der veileder bidrar med informasjon som veisøker tar

sine valg ut fra. Ansvar for beslutningen hviler her ene og alene på veisøker. Veileder vektlegger i denne rollen den fornuftige, oppgående og handlingsorienterte siden ved personen og har mindre fokus på personens følelser, tvil eller usikkerhet. Jeg har forstått denne hjelperollen i sammenheng med det jeg har tolket ut fra informant 3 sitt utsagn om at enkelte har behov for mindre hjelp og at han opplever at de selv foretrekker at han inntar en rolle som innebærer klare avtaler og det han omtaler som et mer sterilt forhold. Jeg har tolket dette som at enkelte foretrekker å ha et forhold som er mer avgrenset og konkret rettet mot en gitt problemstilling. Det kan også bety at en ønsker å ha kontrollen selv, og at en vil at hjelpen fra veileder skal skje på egne premisser. I slike tilfeller har jeg tolket det slik at det kan det være like bra å inngå i en hjelperolle som gir all ansvaret til veisøker, slik som den faktaorienterte rollen beskrevet ovenfor. Er veisøker klar for å ta ansvaret selv og opplever å ha kontroll, mener jeg at denne rollen kan være velegnet da deltakeren ikke gir uttrykk for tvil eller usikkerhet. Ut fra informantenes utsagn tydes det på at det oppleves riktig å holde seg litt på avstand når deltakerne selv gir uttrykk for at det er ønskelig og mestrer situasjonen selv.

Jeg har videre tolket sitatene ovenfor som at informantene i tillegg gir uttrykk for at det er noen som trenger mye hjelp. I denne sammenheng vil jeg trekke frem det Barth et.al., omtaler som den mer omsorgsorienterte hjelperollen. Denne hjelperollen innebærer at veileder er mer aktivt involvert i veisøkerens beslutningsprosesser, og gir mer konkrete råd for hva en mener er best for veisøkeren å gjøre. Denne rollen har jeg forstått i sammenheng med informant 3 sitt utsagn om at noen trenger mye hjelp, og at en må være veldig detaljert i veiledningen om det som skal gjøres. I tillegg har jeg forstått dette i forhold til det informantene har uttrykt som at noen er veldig åpne om seg selv, noe jeg har tolket som kan være et behov for mer støtte og omsorg, enn de som er mer distansert i sin væremåte. Jeg ser denne hjelperollen i forhold til deltakernes uttrykte behov og forventning til veileder. Begge de nevnte hjelperollene kan være negativ hvis de ikke samsvarer med veisøkerens behov (Barth, et.al., 2001). Den faktaorienterte rollen kan oppleves som kald, da en ikke tar i betraktning andre sider ved personen enn den fornuftige, det vil si de sidene som handler om følelser, forhåpninger, tvil eller usikkerhet. Den mer omsorgsrelaterte rollen kan virke overkjørende i forhold til egen bedømmelseskraft (Barth, et.al., 2001), og strider mot de perspektivene jeg tidligere har redegjort for som understreker betydningen av å overføre makt til veisøker, slik at veisøker kan ta kontrollen over sitt eget liv. Dette er understreket av Allgood og Kvalsund (2003), det konstruktivistiske perspektivet (Peavy, 2006) samt Rogers (1978) og den personsentrerte tilnærmingen, slik jeg har redegjort for tidligere. Den faktaorienterte rollen strider også med perspektivene ovenfor, i forhold til viktigheten av å ta hele perspektivet i møte med veisøker. Barth et.al., mener det er viktig at veileder kan skifte mellom ulike hjelperoller i forhold til hvem en skal

hjelpe og i forhold til hva en skal hjelpe med. Ny sjanse er et prosjekt som skal gjøre deltakerne i stand til å komme ut i arbeidslivet eller ta utdanning. I denne prosessen er det flere oppgaver deltakerne skal gjennomgå. Som sitatene ovenfor tyder på, ligger deltakerne på forskjellige nivå i forhold til å nå disse målene. Noen har høy utdanning fra før, mens andre har lite eller ingen utdanning. Noen lærer norsk språk raskt, mens andre bruker lengre tid. Ut fra dette og med henvisning til Barth, et.al., (2001) og viktigheten av å skifte roller etter behov samt situasjon, kan det være nyttig å gi mer støtte og hjelp til de som har større utfordringer i form av språkvansker eller forståelsen av det norske system. Når deltakeren har tilegnet seg mer kunnskap som følge av veiledningen, vil deltakeren i samsvar med Allgood og Kvalsund (2003) om overføring av makt, være i bedre stand til å ta ansvaret selv og utvikle seg videre. Samtidig kan en rolle der all ansvaret ligger på veisøker, være egnet hvis deltakeren opplever at en mestrer situasjonen selv og dermed ikke opplever at en har behov for mye hjelp. Mine funn tyder på at veilederne i prosjektet er opptatt av å tilpasse sin rolle til deltakernes sine ulike behov.

Informantene kom også inn på at deltakerne i prosjektet har ulike bakgrunner og tidligere erfaringer, som betyr at hver enkelt har ulike utfordringer det må tas hensyn til i prosjektet. I denne sammenheng har jeg tolket det slik at det kreves at veilederne klarer å innta en empatisk holdning til deltakerne, slik Rogers (1961) beskriver empati, å aksepterer den andre som en unik person med sine personlige verdier. Videre mener Rogers at ved å innta en slik holdning med et ønske om å forstå den andres opplevde virkelighet, at det er mulig å forstå hverandre på et mellommenneskelig grunnlag. Jeg har forstått dette i sammenheng med mine funn som tyder på at veilederne må tilpasse seg etter den enkeltes behov, som har sammenheng med de ulike erfaringer og utfordringer hver enkelt har med seg til prosjektet. Ved å klare å møte deltakerne på en slik måte, som gjør at en viser forståelse og aksept for deltakernes ulike erfaringer, har jeg tolket det slik at en kan finne en måte å hjelpe vedkommende på som passer til den enkeltes behov. Som informant 1 har uttalt, må hun bruke ekstra tid på noen for å vite hvordan hun skal snakke med vedkommende. Jeg har forstått dette som at det må brukes god tid på å skape en relasjon som gjør det mulig å nå frem til den enkelte, videre ser jeg dette i sammenheng med Rogers (1961) definisjon på empati, å finne en måte å henvende seg til personen på som passer med den enkeltes unike verdisystem. I denne sammenheng vil jeg nevne det multikulturelle perspektivet, slik det står beskrevet i Palmer (2002) og betydningen av at en veileder er bevisst på egne verdier med røtter i egen kultur for å vite hvilken påvirkning en kan ha på andre. Jeg har tolket dette i sammenheng med empatibegrepet slik Rogers (1961) beskriver det, som at det krever at en er bevisst på egne holdninger og verdier for å kunne innta en åpen holdning og utvikle forståelse og aksept for den andres verdisystem.

5. Avslutning

5.1 Oppsummering av drøfting

I presentasjonen og drøftingen av mine funn, har jeg forsøkt å skape en sammenhengende forståelse av hvordan informantene opplever sin rolle som veiledere i deltakernes integreringsprosess. Som drøftingen viser, har dette mange sider som jeg har belyst gjennom å ta i bruk ulike teoretiske perspektiver i sammenheng med informantenes forståelse. Som tidligere nevnt, er ikke kategoriene ment som separate tema. De bygger på hverandre, og skal bidra til en helhetlig forståelse av hvordan veilederne opplever sin rolle i deltakernes integreringsprosess. Dette viser seg i drøftingen av kategoriene da mange av de samme problemstillingene gjør seg gjeldene på ulike måter. Som alle informantene trakk frem, skal Ny sjanse prosjektet tilby noe annet enn andre offentlige tjenester. I prosjektet følges deltakerne over en toårig periode, noe som skaper muligheter for en tett og individuell oppfølging. Deltakerne og veilederne deler arbeidssted og er dermed tett på hverandre i hverdagen. Fokuset mitt har av den grunn rettet seg mot betydningen av relasjonen mellom deltakerne og veilederne i prosjektet. I denne sammenheng har maktforholdet blitt sentralt i drøftingen. Gjennom ulike teoretiske tilnærminger har jeg kommet frem til at det er viktig at veilederen er bevisst på den makten de besitter i forholdet, og at de utøver denne makten positivt ved å overføre makt til deltakerne for at de skal få mulighet til å ta ansvaret for sin videre utvikling. Jeg har også problematisert om det er mulig å etablere et likestilt forhold på tross av de ulike posisjoner deltakerne og veilederne har. I denne sammenheng har jeg gjennom drøfting av ulike perspektiver kommet frem til at det er mulig å kommunisere på en måte som legger til rette for en likestilt samtale, ved å vise interesse for deltakerens synspunkter. Dette samsvarer med informantenes opplevelser av relasjonen til deltakerne, der de vektlegger at de skal være samarbeidspartnere i deltakernes integreringsprosess. Jeg har videre kommet frem til en forståelse av de ansattes roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess som å innebære å innta flere og ulike roller etter behov, å ha et helhetlig fokus i møte med deltakeren, samt å mestre balansegangen mellom å støtte, vise forståelse og utfordre når det er behov for det. I sammenheng med dette har jeg i drøftingen pekt på flere utfordringer. Som avsluttende kommentar til drøftingen av disse problemstillingene har jeg redegjort for at å etablere trygghet for deltakerne er kjernefaktoren for å legge til rette for deltakernes videre utvikling og progresjon i prosjektet. Med dette konkluderer jeg ut fra mine funn og de ulike teoretiske perspektiver med at veiledernes rolle er kompleks og innebærer at en må innlede relasjoner med ulike mennesker, involvere seg i deres liv samtidig som en mesterer å holde en profesjonell holdning som bidrar til fremgang for deltakernes utvikling.

5.2 Forslag til videre forskning

Jeg har i denne oppgaven ikke hatt mulighet til å gå i dybden på alt, på grunn av plass og tidsbegrensing. Av den grunn har jeg konsentrert meg om en avgrenset problemstilling, der fokuset har vært på veiledernes opplevelse. Det kunne også vært interessant og gått utover dette perspektivet og forsket videre på problemstillinger i forhold til begrepet arenaryddig. Dette begrepet har jeg redegjort for som underkategori til hovedkategori 1, det helhetlige perspektivet.

Informantenes uttalelser tyder på at det er problematisk når deltakerne sliter med andre ting på hjemmebane som legger hindringer i veien for progresjonen i prosjekt, og at de kunne ønske at de hadde muligheten til å kunne påvirke også på dette planet. Jeg har forstått det slik at informantene mente det var vanskelig å drive deltakerne fremover i prosjektet, hvis det eksempelvis var deltakere som manglet støtte hjemmefra. Et helhetlig fokus, i denne sammenheng, som og også involvere den enkeltes familie, mener jeg kunne vært en interessant problemstilling og gått videre inn på. Med dette mener jeg forskning som kan belyse muligheten for, samt hvordan en kan tilrettelegge for å inkludere et slikt fokus i arbeidet. Maktaspektet i relasjonen mellom deltakerne og veilederne er også en interessant problemstilling for videre forskning. Med for eksempel deltakende observasjon kunne en fått et nærmere innblikk i hvordan samhandlingen mellom deltakerne og veilederne foregår i prosjektet, og slik dannet et klarere bilde av hvilke dimensjoner som har betydning for å tilrettelegge for et likestilt samarbeid i prosessen.

I utgangspunktet var jeg interessert i å undersøke deltakernes perspektiv på veiledningen i prosjektet. Dette kunne gitt en nærmere forståelse for hva som oppleves som positivt eller negativt i prosjektet, fra deltakernes perspektiv. Dette lot seg ikke gjennomføre, da jeg ikke fikk nok informanter til å stille opp. Jeg mener dette er et interessant perspektiv, som også IMDIs rapport (2007) etterlyser mer forskning på. Rapport fra IMDI (2009) henviser til at det trengs mer forskning på metodebruken i prosjektet og om det er nødvendig med tilpasninger, samt hvilke tilpasninger som bør foretas av metodene for å passe med deltakere fra ulike kulturelle bakgrunner, da de som brukes er utviklet i en vestlig kontekst. Forskning som tar utgangspunkt i deltakernes perspektiv, vil kunne gi en pekepinn på hvorvidt metodene som brukes ivaretar deres behov, eller passer med deres ulike verdisyn.

5.3 Avsluttende refleksjoner

Oppgaven tar opp problemstillinger som også kan overføres til forholdet mellom innvandrere og samfunnet generelt. Jeg skal ikke komme med noen konklusjoner, men reflektere over spørsmål som kan gjøre seg gjeldene i denne sammenheng. Å hjelpe innvandrere til å tilpasse seg i det norske samfunnet, forstår jeg som en stor og utfordrende jobb. Barrierer kan stå i veien for den enkelte som vil komme ut i det norske arbeidsliv. Som rapporten fra IMDI (2007) påpeker er innvandrerkvinner de som sliter mest med å komme ut i det norske arbeidslivet, samt at det ofte er de som må ta til takke med de tunge og usikre jobbene. Når en som veileder skal hjelpe innvandrere inn i arbeidslivet, kan det ofte være ytre strukturer i samfunnet som skaper problemer. Det kan handle om fordommer, eller diskriminerende holdninger. I IMDIs rapport (2007) vises det til indirekte eller direkte diskriminering som en av barrierene innvandrere møter på for å komme ut i arbeidslivet. Min oppgave har redegjort for flere betingelser som bør være til stede for at konstruktiv utvikling skal forekomme, med utgangspunkt i Rogers (1978) og det personsentrerte perspektivet. Kanskje disse betingelsene også bør være til stede i samfunnet, for at de som kommer til landet med en annen kulturell bakgrunn skal få mulighet til å oppleve trygghet til å utforske sitt nye hjemland, å finne seg til rette i et samfunn som representerer en annen kultur enn det en er vant til. Dette perspektivet påpeker at å bli møtt med åpenhet og tillit er en nødvendighet for at den enkelte skal få oppleve frihet til å være seg selv fullt og helt og for å aktualisere sitt potensial som menneske (Rogers, 1978). Når innvandrere kommer til Norge, stilles det krav til at de skal tilpasse seg det norske samfunnets normer og regler. Jeg har i denne oppgaven vært inne på balansegangen mellom å støtte, vise forståelse og stille krav. Gjennom drøftingen har jeg kommet frem til at det er nødvendig å oppleve trygghet før en er i stand til å bli utfordret. Kanskje dette også gjelder innvandrere som kommer til et nytt land, at det å oppleve å bli akseptert, bli møtt med åpenhet og tillit kan gi den tryggheten en har behov for, for å finne sin plass i en ny tilværelse.

Referansehenvisninger

Allgood, E., Kvalsund, R. (2003). *Personhood, professionalism and the helping relation*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Barth, T., Børtveit, T., Prescott, P. (2001). *Endringsfokusert rådgiving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Creswell, W. J. (2007). *Qualitative inquiry and research design. Choosing among five approaches*. London: Sage publications.

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Eriksen, T. H. (1997). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehaug.

Hosterup, H. (2002). *Supervision. På gestalt terapeutisk grundlag*. København: Hans Reizels Forlag a/s.

Husserl, E. (1989). *Fenomenologiens ide*. Gøteborg: Daidalos AB.

Integrerings og mangfoldsdepartementet – Rundskriv: 07/09 (2008). Oslo: IMDI.

Integrerings og mangfoldsdepartementet – rapport 6 (2010). *Resultater for Ny sjanse 2009*. Oslo:IMDI.

Integrerings og mangfoldsdepartementet – rapport 3 (2007). *Kvinner og arbeid. Utfordringer for kvinner med innvandrerbakgrunn*. Oslo: IMDI

Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notan Gyldendal.

Kvalsund (2006). *Oppmerksomhet og påvirkning i hjelperelasjoner*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

MacMurray, J. (1961/1999). *Person in relation*. New York: Humanity Books.

- McMahon, M., Patton, W. (2006). *Career Counselling. Constructivist Approaches*. Routledge.
- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative research. A Guide to Design and Implementation*. San Francisco: Jossey – Bass.
- Moustakas, C.E. (1994). *Phenomenological Research Methods*. CA: SAGE Publications, Inc.
- Palmer, S. (2002). *Multicultural counselling: A reader*. London: Sage Publication Ltd.
- Peavy, V. R (2006). *Konstruktivistisk veiledning. Teori og metode*. Fredensborg: Studie og Erhverv A.S.
- Postholm, M.B (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Postholm, M.B. (2005). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person. A therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rogers, C. R. (1978). *Personal Power*. USA: Library of Congress Cataloging in Publication Data.
- Spurkeland, J. (2004). *Relasjonsledelse*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Steinsholdt, K., Løvlie, L. (2004). *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogisk idehistorie fra antikken til det postmoderne*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Strauss, A.L. (1987). *Qualitative Analysis for Social Scientists*. USA: The Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorne, B. (2000). *Person – Centred Counselling. Therapeutic & spiritual dimensions*. Great Britian: Athenaem Press Ltd.

Tveiten, S. (2008). *Veiledning – mer enn ord...* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Internettreferanse:

Integrerings og mangfoldsdepartementet (2010). *Kvinner og arbeid*. Lastet ned 26.10.10 fra <http://www.imdi.no/no/Arbeidsliv/Kvinner-og-arbeid/>

Vedlegg 1:

Intervjuguide:

Hvordan opplever de ansatte i prosjektet Ny sjanse sine roller som veiledere i deltakernes integreringsprosess?

Temaliste

1. Kan du fortelle litt om din bakgrunn?

- Utdanningsbakgrunn
- Erfaringer
- Engasjement

2. Hva er viktig for deg som veileder å kunne bidra med for deltakerne i prosjektet?

- Din rolle som veileder
- Dine mål for veiledningen

3. Har du i ditt arbeid som veileder i prosjektet utarbeidet noen metoder du anvender i veiledningen?

- Hvilke metoder?
- Hvordan opplever du at dette fungerer i praksis?
- Filosofien bak metodene

4. Hvordan opplever du forholdet mellom overordnede mål for prosjektet og deltakernes behov?

- Konflikt eller samsvar: På hvilke måter?

5. Hva mener du er viktig for å skape et godt tillitsforhold til deltakerne?

- Empati med deltakeren
- Forståelse for deltakerens situasjon

6. Hvordan vil du beskrive ditt forhold til deltakerne du veileder?

- Profesjonelt
- Personlig

7. Er det noe du opplever som utfordrende i arbeidet med integreringsprosessen?

- Ulike kulturelle bakgrunner, opplevelse av egen flerkulturelle kompetanse?
- Situasjoner du føler deg trygg/utrygg
- Noe du finner spesielt utfordrende?

8. Hva skal til for at du skal få en opplevelse av å ha lyktes som veileder?

- Eksempler
- Opplever du dette ofte/sjelden i prosjektet
- Er det noe du ville gjort annerledes om du fikk anledning til det?

10. Noe mer du ønsker å tilføye?

Vedlegg 2:

Søknad om tillatelse til datainnsamling i forbindelse med masteroppgave

Dette brevet er en søknad om samtykke for å kunne utføre intervju å ta i bruk informasjon som jeg vil få gjennom intervjuene til min masteroppgave. Ved å underskrive på dette brevet har du gitt en skriftlig samtykke på dette.

Min bakgrunn

Jeg er student ved NTNU ved pedagogisk institutt og skal avslutte min mastergrad i pedagogikk med fordypning i rådgiving våren 2011.

Veileder

Eleanor Allgood ved institutt for voksnes læring og rådgivingsvitenskap er min hovedveileder til masteroppgaven. Planer for tema, problemstilling og metode blir drøftet og støttet av henne.

Hensikt med forskningen

Jeg ønsker med denne oppgaven å få innblikk i opplevelsen av din rolle som veileder i deltakernes integreringsprosess. Jeg ønsker å lære mer om eventuelle utfordringer i arbeidet med integreringsprosessen og når du som veileder opplever og lykkes med den jobben du gjør. Dette håper jeg vil bidra til mer kunnskap om hvordan integreringsarbeid utføres i praksis, hva som er viktig for deg som jobber i prosjektet og hvordan du som veileder i en integreringsprosess opplever egen kapasitet til å møtekomme deltakernes behov samt å følge retningslinjer fra øvrige hold.

Behandling av informasjon

All informasjon jeg får gjennom intervju vil bli behandlet konfidensielt. Det er bare jeg som har tilgang til opplysningene og datamaterialet vil bli slettet og ødelagt når oppgaven er skrevet ferdig den 16.mai 2011. I teksten vil du være anonym, det vil si at jeg ikke kommer til å bruke ditt rette navn. Du har rett til å trekke din deltakelse når som helst om du skulle ønske det.

Med vennlig hilsen

Ragnhild Axelsen

Informant:

Sted: Dato: Underskrift:

Vedlegg 3:

Informasjonsskriv

Mitt navn er Ragnhild Axelsen. Jeg tilhører pedagogisk institutt ved NTNU, Dragvoll. Jeg skal skrive masteroppgave i pedagogikk med fordypning i rådgiving dette semesteret, med utgangspunkt i prosjektet Ny sjanse. Formålet med undersøkelsen er at jeg ønsker å oppnå en dypere forståelse for hvordan du opplever din rolle som veileder i deltakernes integreringsprosess. Jeg ønsker å lære mer om eventuelle utfordringer i arbeidet med integreringsprosessen og når du som veileder opplever å lykkes med den jobben du gjør. Dette håper jeg vil bidra til mer kunnskap om hvordan integreringsarbeid utføres i praksis, hva som er viktig for deg som jobber i prosjektet og hvordan du som veileder opplever egen kapasitet til å møtekomme behov hos deltakerne samt å følge retningslinjer fra øvrige hold. Videre ønsker jeg å få mer innsikt i hvordan du opplever forholdet til deltakerne i prosjektet, og om det er noe du ville gjort annerledes om du fikk muligheten.

Som informant vil du bli intervjuet en gang. Intervjuet vil ta cirka en time. Jeg kommer til å ha noen spørsmål formulert på forhånd, men jeg vil også være fleksibel slik at intervjuet kan endres etterhvert i samtalen. Jeg ønsker at du som informant snakker mest mulig fritt, slik at jeg kan få best mulig innsikt i dine opplevelser. Intervjuet vil i hovedsak handle om hvordan du opplever din rolle som veileder i prosjektet, eventuelle utfordringer du møter på i integreringsarbeidet, ditt forhold til deltakerne i prosjektet og hva som skal til for at du skal få en opplevelse av og lykkes i den jobben du gjør.

Jeg ønsker gjerne å ta i bruk båndopptaker til intervjuene, dette for at analysene av intervjuene skal bli så korrekt som mulig. Det er bare jeg som skal høre opptaket og det vil bli slettet umiddelbart etter jeg er ferdig med oppgaven (16.05.11). Jeg vil bruke opptaket som analysemateriale til masteroppgaven. Alle intervjuene vil bli behandlet konfidensielt og bli oppbevart på en sikker måte. Du vil bli fremstilt anonymt i oppgaven, det vil si at jeg ikke kommer til å bruke ditt rette navn. Deltakelsen er frivillig og du kan trekke deg når som helst om dette er ønskelig.

Prosjektet er godkjent av pedagogisk institutt ved NTNU og studiet blir veiledet av Eleanor Allgood.

Med vennlig hilsen
Ragnhild Axelsen